T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
SİVİL TOPLUMLA İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KADINLARIN KÜLTÜREL ENTEGRASYONU PROJE RAPORU

2023

ULUSLARARASI GÖÇ ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMALARI DERNEĞİ
EPIC MIGRATIONS

KADINLARIN KÜLTÜREL ENTEGRASYONU
PROJE RAPORU

İMTİYAZ SAHİBİ

Sümeyye Açıkgöz

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Doç. Dr. Mustafa Otrar

KOORDİNATÖR

Rumeysa Kıdıl

ARAŞTIRMACILAR

Şura Zavalsız

Esra Nur Yurteri

KATKI SAĞLAYANLAR

Edanur Reis

Hatice Rümeysa Türkeş

Esra Keflioğlu

Bu proje Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

1. Giriş 1
2. Yöntem 5
3. Kadınların Kültürel Entegrasyonu Projesi Bulguları 6
3.1. Katılımcılarına Uygulanan Nicel Araştırma Sonuçlarının Analizi 6
3.2. Katılımcılarına Uygulanan Nitel Araştırma Sonuçlarının Analizi 15
3.2.1. Proje Öncesi Katılımcıların Duygu ve Düşünceleri 16
3.2.1.1. Suriyeli Katılımcılar 16
3.2.1.2. Türk Katılımcılar 18
3.2.2. Katılımcıların Türkçe Eğitimleri 20
3.2.3. Suriyeli Katılımcıların Beceri ve Farkındalık Eğitimleri 20
3.2.4. Türk ve Suriyeli Katılımcıların Ortak Eğitime Bakışları 21
3.2.4.1. Suriyeli Katılımcıların Algıları 22
3.2.4.2. Türk Katılımcıların Algıları 22
3.2.5. Katılımcıların Proje Hakkında Düşünceleri 23
3.2.5.1. Suriyeli Katılımcılar 23
3.2.5.2. Türk Katılımcılar 24
3.3. Proje Ekibinin Gözlemleri 25
Sonuç 27
Öneriler 28
Kaynakça 29
Ek 1. Mülakat Soru Formu 31
Ek 2. Anket Soru Formu 32
Ek 3. Katılımcıların Eğitim Fotoğrafları 36

BAŞKAN'DAN

EpicMigrations gönüllüleriyle büyük emekler verilerek gerçekleştirilen güzel bir projenin sonuna gelmenin heyecanını paylaşıyorum. 2018 yılında kendi göçmenlik hikayem ile başladığım bu yolda, bugün tüm göçmenlerin hikayelerini uluslararası bir platformda farklı yöntemlerle sizlere ulaştırmaya çalışıyor, 2019 yılından itibaren de genç araştırmacılar yetiştiren ve ulusal/uluslararası saha çalışmaları ile politika üreticilere veri sağlayan bir araştırma merkezi olma hedefi ile çalışmalarımıza devam ediyoruz. EpicMigrations olarak, dünyada neler olup bittiğini, tüm gerçekliğiyle sosyal ve görsel bilimlerden aldığımız ilhamla 200 aktif gönüllümüz ve 12 danışman hocamızla beraber yaymaya devam ediyoruz.

İçişleri Bakanlığı tarafından 2021 yılında onaylanan Kadınların Kültürel Entegrasyon Projesi 2021-2022 yılları arasında büyük bir özveri ile gerçekleştirilerek, göçmenlerin göç sonrasında karşılaştıkları sorunların temelinde göç ettikleri ülkenin kültürel, sosyal ve ekonomik yapılarına uyum sağlamasında yaşadığı zorluklar bir araştırma çerçevesinde tespit edilmiş ve bu raporda önerilerle birlikte detaylandırılmıştır.

Göçmen olmak dezavantajı, kadın olma dezavantajıyla kesişmektedir. Göçmen kadınlar yaşadıkları topluma entegrasyon kurarken diğer göçmen gruplarından daha fazla zorluk çekmektedir. Zira kadının annelik rolü gereği yüklendiği görev ve sorumluluklar, onları toplumsal hayattan uzak tutmaktadır. Bu kapsamda proje, bu sorunların çözümüne destek amacıyla göçmen kadınların yaşadıkları çevreyle ilişkilerini güçlendirecek bir model ortaya koymayı hedeflemektedir. Böylece sosyal izolasyona maruz kalan göçmen kadınların yaşadıkları kültürdeki yabancı düşmanlığı gibi önyargıların da kırılması beklenmektedir. Bu bağlamda proje kapsamında 10 Suriyeli ve 10 Türk kadın bir araya getirilerek Türkçe dil eğitimi, dikiş eğitimi, gastronomi ve sağlık eğitimleri verilmiştir. Yaklaşık bir sene süren derslere kadınlar her haftanın iki günü gelmişler ve birlikte hem öğrenerek sosyalleşmiş hem yeni deneyimler kazanmış hem de karşılıklı önyargılarında iyileştirme sağlanmıştır.

İlk başta bu projeyi tasarlarken, bir pilot uygulama gerçekleştirmiştik. Fatih bölgesinde gerçekleştirdiğimiz araştırmada, göçmen kadınların yerli kadınlardan çekindikleri, aralarında herhangi bir bağ bulunmadığı ve yerli kadınların göçmen kadınlara önyargılı davrandıkları, göçmen kadınların kültürel kodların getirisi olarak iş sahibi olmakta zorlandıkları ve tek başlarına oldukları birçok süreçte zorlandıklarına şahit olmuştuk. Bu bağlamda bu proje, göçmen kadınların göç ettikleri ülkede yaşadıkları dil problemleri, uyum sağlama ve işsizlik gibi konularda yaşadıkları problemlerin çözümü amaçlanarak hayata geçirilmiştir.

Projeye ilk başladığımızda ne kadar zorlandığımızdan biraz bahsetmek isterim. Hem yerli kadınlar hem de göçmen kadınlar projeye katılmadan önce ciddi bir önyargı geliştirmişlerdi. Bu sebeple özellikle yerli kadınlara ulaşmak için Fatih Belediyesi'nden destek aldık. Bu destek sayesinde kadınların güvenini bir nebze de olsa kazanabildik. Projeye başladığımız ilk 3 ay, kadınların sürekliliğini sağlamak bir diğer zorluktu. Hocalara ve arkadaşlarına alışmak onların da karşılıklı ilk defa yapmaya çalıştıkları bir deneyimdi. Bu sebeple kadınların birbirlerine alışmalarını sağlamak bir hayli zordu. Ancak 3 aydan sonra dersleri aksatmamaya, karşılıklı akışkan bir iletişim sağlamaya ve birbirleri ile daha çok ilgilenmeye başladılar. Pratik bir eğitim olarak tasarladığımız dikiş eğitimi ile hiç tığ tutmamış kişiler bile 2. aydan itibaren tığ zinciri atmaya, 4. aydan itibaren kendilerine ve çocuklarına kıyafetler dikmeye başladılar. Eğitimin 8. ayından sonra para ile dışarıya dikiş diken ve bundan gelir elde eden kadınlarımız da oldu. Sağlık eğitimi ile, kadınlar yıl boyunca bedensel sağlıkları ile ilgili bilgileri, cilt bakımı, masaj teknikleri gibi konuları hem uygulamalı hem pratikte öğrendiler. Gastronomi eğitimi, en ilginç eğitimlerimizden bir tanesiydi. Hem yerli kadınların hem de göçmen kadınların kültürleri gereği eğitimlerini aldıkları yemek kültürlerinin birbiri ile benzerliği aradaki bağı daha da artırdı. Türkçe eğitimleri, tüm eğitimler içerisinde en zorlandığımız eğitimlerden birisiydi. Bu eğitimleri sadece göçmen kadınlar aldı ve süreklilik sağlama konusunda oldukça zorlandılar. Evlerinde hiç Türkçe konuşmamaları, kültürlerinin bir getirisi olarak dışarıya tek çıkmamaları dil bariyerinin oluşmasına ve dile hakimiyet sağlamalarına engel oldu. Ancak 7. aydan sonra, kadınların da birbirleri ile kaynaştıklarında, temel bir sohbeti sağlayacak şekilde Türkçe konuşmaya başladılar. Özellikle dışarıya çıkamayan göçmen kadınları ufak ev alışverişlerini kendilerinin yapmaya başladıklarını belirttiler.

Bu süreçte çok zorlansak da hem proje ekibimiz hem de destekçilerimiz ile herkese örnek teşkil edecek, politika üreticilere veri desteği sağlayabilecek bir projeye ön ayak olduk. Bu anlamda katılımcı yerli ve göçmen kadınlarımıza, özveri ile oldukça yoğun bir sene geçiren eğitmenlerimiz Zübeyde Açıkgöz, Hatice Gevrek, Edanur Reis ve Selma Betül Serdaroğlu'na, göçmen kadınlarımıza ulaşmada destek olan Fatih Belediyesi Strateji Müdürü Çise Kan'a, araştırmamızın tüm sürecini yöneten hocamız Doç. Dr. Mustafa Otrar'a, araştırma ekibimiz Şura Zavalsız ve Esra Nur Yurteri'ne, proje asistanlarımız Esra Keflioğlu, Hatice Rümeysa Türkeş'e ve projemizi başından sonuna tüm zorluklarla yöneten koordinatörümüz Rumeysa Kıdıl'a, projemizi fonlayarak bu katkıyı yapmamızı sağlayan İçişleri Bakanlığı'mıza çok teşekkür ediyorum.

İlk başlarda bütün ekip olarak umutsuz olsak da kadınlar da gözlemlediğimiz değişim, süreç içerisinde deneyimlediğimiz farklı tecrübe bizi entegrasyon süreçlerine dair umut var etti. Umuyoruz hazırladığımız bu rapor, tüm entegrasyon projelerine, araştırma çalışmalarına örnek teşkil eder.

Sümeyye Açıkgöz

GİRİŞ

1. Giriş

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi verilerine göre, dünya genelindeki mülteci sayısı 21 milyonu geçmektedir (UNHRC, 2021). Dünya Ekonomik Forumu (2022: 25) Küresel Risk Raporu'na göre, önümüzdeki 5-10 yıl içinde istem dışı göçün, Dünya için kritik bir tehdit haline gelme olasılığı %15 düzeyindedir. Düzensiz ve kitlesel göçmen akışı, geçici olarak olumlu olarak değerlendirilse de aniden yaşanan bu akış göç edilen ülkede uzun vadede ciddi ekonomik, sosyal ve siyasi krizlere neden olabilmektedir. Her geçen yıl artan mülteci ve göçmen sayısı ile birlikte göçe bağlı sorunlar da artmaktadır. Olası krizleri engellemek ya da alt düzeye indirebilmek amacıyla mültecilerin geleceğine ilişkin üç farklı yaklaşım öne çıkmaktadır. İlk yaklaşım iltica edilen ülkeye entegrasyon, ikinci yaklaşım üçüncü ülkeye yerleştirme ve son yaklaşım ise gönüllü geri dönüştür (İçduygu ve Nimer, 2019).

Göç, zorunlu ya da istekli fark etmeksizin tanımlarından daha karmaşık, çok boyutlu ve bireyin psikolojik, sosyal, fiziksel yaşamını yeniden şekillendiren bir olgudur. Bireyin sağlıklı bir şekilde yaşamına devam edebilmesi için göç ettiği yere uyum sağlaması gerektiği düşünülmektedir. Bununla birlikte, göç edilen toplumunda bireyin entegre olmasına açık olması gerekmektedir. Göçmen uyum sürecini tamamlayarak yeni bir "sosyal kimlik" inşa etmediği takdirde göç ettiği toplum tarafından yadırganabilmekte hatta ileri boyutlarda dışlanmakta diğer bir ifade ile ötekileştirilebilmektedir.

Araştırmalar göçmenlerin uyum sürecinde bazı adımlardan geçtiğini göstermektedir. Mesela Chicago Okulu bireyin topluma uyum sürecinin yayılma (*extension*), mücadele (*comptetion*), yerine geçme (*succession*) ve istila (*invasion*) olmak üzere dört adımla tamamlandığı kanısına varmıştır (Güler, 2020). Entegrasyon, bireyin toplumsal organizasyonlara ve sosyal yaşama uyumunu ifade etmektedir. Birey kendi özel alanında/pratiklerinde kültüründen, değerlerinden, normlarından kopmak zorunda değildir. Bu bağlamda, entegrasyon egemen olan kuralları öğrenip, egemen değerleri benimseyerek sonucunda egemen kültürle bütünleşmesidir. Entegrasyon, asimilasyondan çok daha yumuşak bir yoldur.

Bireyin göç ettiği yerdeki ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik, siyasi yaşama karşı duruşunu ve göç edilen yerin göçmene karşı politik duruşuyla, toplumun bireyi kabul ediş sürecini kapmaktadır ve çok boyutludur. İlk boyut psikolojiktir; göçmenin uyum sağlaması

için ihtiyacı olan ilk şey "psikolojik sağlamlık"tır. Göçmen sosyalleştiği, alıştığı, benimsediği ekonomi, siyaset, din, kültür, kurallar ve sosyal yaşamdan ayrılarak bu dinamiklerin farklı versiyonlarıyla karşılaştığında zihinsel, psikolojik ve bunlara bağlı olarak fiziksel zorluklar yaşayabilmektedir. Bu boyutla bağlantılı olarak uyumun ikinci boyutu sosyokültürel uyumdur. Sosyokültürel uyum, göçmenin tanımaya başladığı kültürle etkileşimini ve bu etkileşim sonucunda algılarını ifade etmektedir. Örneğin, göçmenin göç ettiği ülkenin dilini bilmesi bu noktada oldukça önemli rol oynamaktadır. Eğer dil bariyeri söz konusu ile süreç daha sancılı tamamlanmaktadır.

Uyum sürecinin üçüncü boyutu ekonomiktir. Göçmen, yaşamını devam ettirebilmesi için bir gelire sahip olmalıdır; toplumsal alanda kabul görmesi için de bir işinin ve mesleği olması zorunludur. Yani, meslek ve iş sahibi olmak entegre ve uyum süreci oldukça önemlidir. Çünkü toplumdaki her birey toplumsal iş bölümüne katkı sağlama ihtiyacı taşımaktadır. Bu noktada göçülen toplumun şartlarına göre geçmişteki mesleğini terk ederek yeni bir beceri ve meslek edinebilmektedir.

Uyum sürecinin diğer bir önemli boyutu siyasi veya hukuki boyuttur. Göçmen, vatandaşlığını aldığı ülkenin ve toplumun bir parçasıdır, yasal hakları vardır, koruma altındadır (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015). Bunların sonucundan uyum süreci uzun bir zamanı kapsamaktadır ve daima canlıdır. "Uyum sağlamak göçmenin ödevidir." (Karasu, 2017) anlayışı hakimdir.

Entegrasyon süreci olumsuz ilerleyebilir veya hiç gerçekleşmeyebilir. Bu durumda, asimilasyon, ayrımcılık, ötekileştirme, ırkçılık gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin, Almanya'ya (Demirağ ve Kakışım, 2018) ve Fransa'ya (Uzun, 2021) göç eden Türklerde görüldüğü üzere kültürleşme ve asimilasyonlar söz konusudur. Türkçe bilmeyen ya da Türk kültürünü tanımayan Türk çocuklar bulunmaktadır. Asimilasyon entegre olamamanın en hafif sonucudur. İleri boyutlarda, ayrımcılık ve önyargılar hem toplumu ahlaki değerlerin dışına çıkararak ırkçılık, saldırganlık, cinayet gibi kötü pratiklere götürürken aynı zamanda göçmene psikolojik ve fiziksel zarar verebilmektedir. Tam bu noktada, topluma entegre olamamış, aidiyet sorunu yaşayan, yaşama amacı edinemeyen göçmenlerde intihar, madde bağımlılığı gibi sapma eğilimler gösterebilmektedir.

Dünya genelinde yaşanan olumsuz tecrübeler, entegrasyonun öneminin ortaya çıkmasında birer örnek teşkil etmektedir. Bu bakımdan, Türkiye gibi yoğun göç akışının olduğu ülkelerde göçmenlerin geleceğine ilişkin entegrasyon politikaları devam etmektedir.

Türkiye jeopolitik konumu ve Doğu-Batı arasındaki göç yolları üzerinde bulunmasından dolayı geçmişten günümüze birçok göç akışına maruz kalmaktadır. Bununla birlikte, bölge coğrafyasında yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar, göçmenlerin Türkiye'ye ilgisini artırabilmektedir. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi (UNHCR) verilerine göre Türkiye, yaklaşık 3,8 milyon mülteciyle dünya çapında en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülkedir. Türkiye'deki mülteciler arasında en yoğun etnik grup ise Suriyelilerdir (UNHCR, 2021).

Suriye Arap Cumhuriyeti'ndeki iç karışıklıklar sebebiyle, Suriyelilerin çevre ülkelere gerçekleştirdikleri göç hareketliliği son yılların en yoğun ve önemli gündem konularından biri olmaktadır. Suriye'den çıkan 5 milyondan fazla mülteci çevredeki beş ülkeye iltica etmiştir. İltica edilen ülkeler arasında Türkiye, en fazla Suriyeli mülteci kabul eden ülkedir (UNHCR, 2022). Yoğun göç akışına maruz kalan Türkiye; entegrasyon, üçüncü ülkeye yerleştirme ve gönüllü geri dönüş yaklaşımlarını benimseyen çalışmalar yapmaktadır. İlk olarak geçici koruma altında olan Suriyelilere yönelik uyum eğitimleri verilmektedir. Bununla birlikte, göç/mülteci dernekleri entegrasyona yönelik çalışmalar yürütmektedir.

2011 yılından bu yana, Türkiye'de geçici koruma altında olan Suriyelilerin sayısı her geçen yıl artmaktadır. Grafik 1'de de görülebileceği gibi İçişleri Bakanlığı verilerine göre, 16.06.2022 tarihinde koruma altında olan toplam 3.724.240 Suriyeli mülteci bulunmaktadır.

Grafik 1. Yıllara Göre Türkiye'deki Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

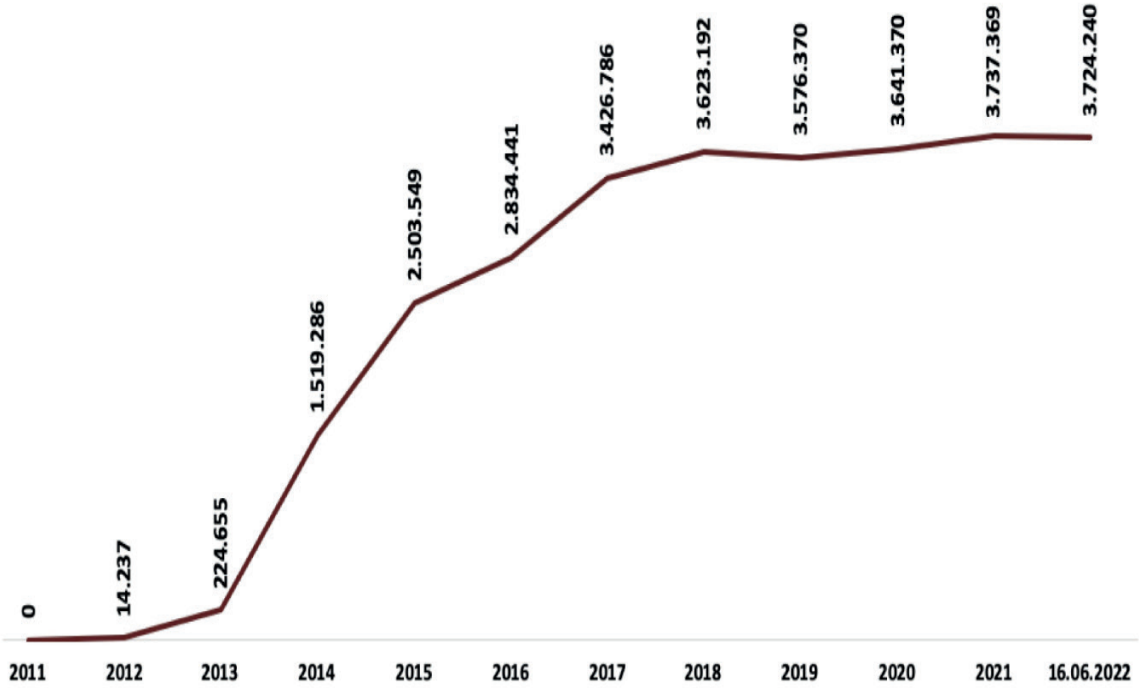

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2022.

Türkiye'deki geçici koruma altında olan 3 milyonu aşkın Suriyeli arasında Tablo 1'de görülebileceği gibi hemen hemen her yaştan kadın ve erkek Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Geçici koruma altındaki kadın ve erkek sayıları birbirine yakın düzeydedir. 08.09.2022 tarihi itibarıyla Türkiye'de geçici koruma altında toplam 1.688.666 Suriyeli kadın bulunmaktadır.

Tablo 1. Türkiye'deki Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELERİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.966.823	1.688.666	3.655.489
0-4	274.398	256.123	530.521
5-9	284.653	267.709	552.362
10-14	220.745	207.508	428.253
15-18	137.107	117.611	254.718
19-24	265.051	198.815	463.866
25-29	223.526	159.712	383.238
30-34	160.075	117.836	277.911
35-39	124.785	96.085	220.870
40-44	84.710	71.711	156.421
45-49	58.587	57.094	115.681
50-54	44.127	43.301	87.428
55-59	34.752	35.039	69.791
60-64	22.454	23.478	45.932
65-69	14.626	15.841	30.467
70-74	8.877	9.831	18.708
75-79	4.247	5.185	9.432
80-84	2.279	3.107	5.386
85-89	1.080	1.576	2.656
90 ve üstü	744	1.104	1.848

*08.09.2022 tarihi itibariyle

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 2022.

Suriyeli nüfusun genel eğitim durumu incelendiğinde, 2020 yılında geçici koruma altındaki Suriyelilerin %83,6'sı ilköğretim/ortaöğretim ve aşağısında eğitim düzeyindedir. Okuma ve yazma bilmeyen nüfusun oranı ise %8,2'dir (Erdoğan, 2021: 68). Türkiye'deki Suriyeli nüfus içerisinde kadınların oransal çoğunluğu ve bu nüfusun eğitimsiz olması, bir dizi sorunu beraberinde getirmektedir. Dünya genelinde var olan cinsiyete bağlı dezavantaj, mülteci ve eğitimsiz olma sonucunda çoklu dezavantaja dönüşebilmektedir.

Göçmenlerin göç sonrasında karşılaştıkları sorunların temelinde göç ettikleri ülkenin kültürel, sosyal ve ekonomik yapılarına uyum güçlükleri yer almaktadır. Yabancı düşmanlığı, işsizlik, dil problemleri, uyum sağlayamama bunların başında gelmektedir. Buna ek olarak kadın olmak bu sorunların etki alanını artırmaktadır.

Kadınlar; eğitim, istihdam, sağlık, siyasal katılım gibi alanlara katılımda zorluk yaşayan dezavantajlı ya da özel olarak korunması gereken gruplar arasında yer almaktadırlar (Tokol, 2018: 175). Cinsiyetleri nedeniyle dezavantajlı olarak nitelenen kadınların, sosyoekonomik ve kültürel olarak güçlendirilmeleri devletin sorumluluk alanı içerisindedir ve bu bağlamda çeşitli politikalar üretilmektedir (Zavalsız, 2020: 11).

Kadınların Kültürel Entegrasyonu projesi ile göçmen kadınların göç ettikleri ülkede yaşadıkları dil problemleri, uyum sağlama ve işsizlik gibi konularda yaşadıkları problemlerin çözümü amaçlanmaktadır. Göçmen kadınlar yaşadıkları topluma entegrasyon kurarken daha çok zorluk çekmektedirler. Zira kadının annelik rolü gereği görev ve sorumlulukları onları toplumsal hayattan uzak tutmaktadır. Bu kapsamda projeyle bu sorunların çözümüne göçmen kadınların yaşadıkları çevreyle ilişkilerini güçlendirmek hedeflenmektedir. Böylece araştırmanın sınırlılığı, göçmen kadınlar olarak belirlenmiştir.

Proje sonucunda, sosyal izolasyona maruz kalan göçmen kadınların yaşadıkları kültürdeki yabancı düşmanlığı gibi önyargıların da kırılması, kadınların entegrasyonu, meslek kazanımı ve dil problemlerinin aşılması beklenmektedir.

2. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde model, çalışma grubu, kullanılan ölçme araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi başlıklarına ait bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma karma desen bir araştırma tasarımı ile gerçekleştirilmiştir. Nitel bölümde yarı yapılandırılmış mülakat tekniği, nicel bölümde de tek grup ön test son test yarı deneysel model uygulanmıştır. Karma yöntem araştırmaları, araştırmacının bir çalışma veya birbirini izleyen çalışmalar içerisinde nitel ve nicel yöntem, yaklaşım ve kavramları birleştirmesi olarak tanımlanır (Creswell, 2017). Nicel boyutta bir grup Suriyeli kadın göçmene dikiş eğitimi imkanı sağlanmış, eğitimin iyi-oluş, mutluluk, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık düzeylerini artırıp artırmadığını tek grup ön test-son test modeli ile incelenmiştir. Nitel boyutta ise Nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışmasın kullanılmış olup, mu desenle bir veya birkaç duruma ilişkin etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılmakta ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine derinlemesine araştırma yapılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008). Bu bağlamda araştırmada Suriye'den gelen göçmenlerle göç ve uyum süreçlerine ilişkin detaylı bilgiler elde etmeye yönelik yarı yapılandırılmış mülakat uygulanmıştır.

2.2. Çalışma grubu

Çalışma (deney) grubunun belirlenmesinde uygunluk örnekleme modeli kullanılmıştır (Baki & Gökçek, 2012) .Tespit edilmiş Suriyeli göçmenler içinden gönüllülük esasına göre 20 kişinin deney grubuna alınmasına karar verilmiştir. 20 kişiyle başlayan deneysel süreç çeşitli nedenlerle eğitim etkinliklerinin ayrılması nedeniyle 9 kişi ile tamamlanmıştır. Öte yandan nitel boyutta da gönüllülük esasına göre 7 Suriyeli ve 4 Türk katılımcı ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir

2.3. Kullanılan Ölçme Araçları

Araştırmanın nicel boyutunda iyi-oluş, mutluluk, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık ölçekleri kullanılmıştır.

2.4. Verilerin toplanması ve çözümlenmesi

Araştırma süreci başlamadan önce proje kapsamında uygulanması planlanan ölçekler için ilgili araştırmacılardan elektronik posta yolu ile izinler alınmıştır. İzinlerin alınmasının ardından, çalışma grubuna seçilen 20 kadın göçmene iyi-oluş, mutluluk, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık ölçekleri uygulanmıştır. Katılımcıların kullanılan ölçme araçlarının maddelerini anlamalarını kolaylaştırmak için Arapça tercümeler de sunulmuş, ayrıca Arapça olarak gerektiğinde sözlü açıklamalarda da bulunulmuştur. Eğitim sürecinin ardından aynı şekilde son testler uygulanmıştır. Çalışma 9 kişi ile sonlandığı için dağılımın normal olmadığı kabul edilerek ön test-son test karşılaştırmalarında parametrik olmayan Wilcoxon analizi kullanılmıştır. Nitel bölümde de kayıt altına alınan mülakat içeriklerinin içerik analizi ile değerlendirmeleri yapılarak deneysel araştırma verileri ile birlikte tartışılmıştır.

3. Kadınların Kültürel Entegrasyonu Projesi Bulguları

3.1. Katılımcılarına Uygulanan Nicel Araştırma Sonuçlarının Analizi

Bu başlık altında deney grubuna yönelik olarak gerçekleştirilen eğitim etkinliklerinin iyi-oluş, mutluluk, yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlık düzeylerini artırıp artırmadığını denetlemeye yönelik istatistiksel analizlere yer verilmiştir.

3.1.1. İyi Oluş Durumu İçin Yapılan Ön test-Son test Karşılaştırmaları

Kursa devam eden bireylerin geçirdikleri eğitimsel yaşantılarının iyi-oluş düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla Wilcoxon (Wilcoxon Signed Ranks Test) analizi yapılmıştır. Bu analizle kişilerin deney öncesi ve deney sonrası iyi oluş düzeyleri karşılaştırılmış, elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. İyi Oluş Ölçeği için Ön test-Son test Karşılaştırması

Madde ve Gruplar						
1. Kişisel problemlerimi çözemiyorum.	Düşenler	5	3,00	15,00	-2,121	,034
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
2. Şüpheci ve çatışmacıyım.	Düşenler	7	4,00	28,00	-2,646	,008
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
3. Kendime kızıyorum.	Düşenler	7	4,93	34,50	-2,420	,016
	Artanlar	1	1,50	1,50		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
4. Eş olarak sorumluluklarımdan bunalıyorum.	Düşenler	7	4,57	32,00	-1,166	,244
	Artanlar	2	6,50	13,00		
	Eşit	0				
	Toplam	9				

5. Aile ile ilgili konuları sürdürmede yardımsız hissediyorum.	Düşenler	7	4,00	28,00	-2,530	,011
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
6. Suçluluk hissediyorum.	Düşenler	5	3,00	15,00	-2,236	,025
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
7. Anne/baba olarak sorumluluklarımdan bunalıyorum.	Düşenler	8	4,50	36,00	-2,828	,005
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
8. Ailemin geleceği ile ilgili belirsizlikler olduğunu düşünüyorum.	Düşenler	7	4,00	28,00	-2,428	,015
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
9. Eşime ve çocuklarıma kızıyorum.	Düşenler	9	5,00	45,00	-2,719	,007
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	0				
	Toplam	9				
10. Diğer aile üyelerinden ve komşulardan yardım/destek almaya ihtiyaç duyuyorum.	Düşenler	6	3,50	21,00	-2,232	,026
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
11. Aile yaşamı ile ilgili hayal kırıklıkları yaşıyorum.	Düşenler	8	5,31	42,50	-2,434	,015
	Artanlar	1	2,50	2,50		
	Eşit	0				
	Toplam	9				
12. Ailemin yaşam koşullarından utanıyorum.	Düşenler	7	4,00	28,00	-2,646	,008
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				

13. Çocukların bakımı için yeterli zaman ayırıyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,333	,020
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
14. Eşim anlayışlı ve ilgili değildir.	Düşenler	4	2,50	10,00	-2,000	,046
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	5				
	Toplam	9				
15. Evle ilgili günlük işler nedeniyle evliliğimde sorunlar yaşıyorum.	Düşenler	7	4,00	28,00	-2,646	,008
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
16. Kişisel görünüşümden utanıyorum.	Düşenler	6	3,50	21,00	-2,271	,023
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
17. Çocuk bakımı sorumlulukları nedeniyle akrabalarımı ziyaret edemiyorum.	Düşenler	6	3,50	21,00	-2,333	,020
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
18. Evle ilgili işlerden bunalıyorum.	Düşenler	5	3,00	15,00	-2,070	,038
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
19. Eşim (karı/koca) ile ilişkilerimden memnuniyet duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,000	,046
	Artanlar	4	2,50	10,00		
	Eşit	5				
	Toplam	9				
20. Yeniden dünyaya gelseydim yine aynı kişi ile evlenirdim.	Düşenler	0	,00	,00	-1,342	,180
	Artanlar	2	1,50	3,00		
	Eşit	7				
	Toplam	9				

21. Diğer aile bireyleri ve akrabalar (geniş aile) ile ilişkilerimden memnuniyet duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-1,342	,180
	Artanlar	2	1,50	3,00		
	Eşit	7				
	Toplam	9				
22. Çocuklarım ile ilişkilerimden memnuniyet duyuyorum	Düşenler	0	,00	,00	-1,890	,059
	Artanlar	4	2,50	10,00		
	Eşit	5				
	Toplam	9				
23. Akrabalar ve komşular ile ilişkilerimden memnuniyet duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,264	,024
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
24. Cinsel yaşamımdan memnuniyet duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,000	,046
	Artanlar	4	2,50	10,00		
	Eşit	5				
	Toplam	9				
25. Çocuklarımın sayısını ve aralığını yönetebilmekten memnuniyet duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-1,841	,066
	Artanlar	4	2,50	10,00		
	Eşit	5				
	Toplam	9				
26. Ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabiliyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,121	,034
	Artanlar	5	3,00	15,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
27. Aile gelirimden memnuniyet duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,070	,038
	Artanlar	5	3,00	15,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
28. Nadiren hasta, genellikle sağlıklı hissediyorum.	Düşenler	5	4,60	23,00	-0,722	,470
	Artanlar	3	4,33	13,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				

29. Bir bütün olarak yaşamımdan memnuniyet duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,271	,023
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
30. Sağlığımdan memnuniyet duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,271	,023
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
31. Aile yönetiminden memnuniyet duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,232	,026
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
32. Dini yaşamımdan memnuniyet duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-1,841	,066
	Artanlar	4	2,50	10,00		
	Eşit	5				
	Toplam	9				
33. Çocuklarımı iyi yetiştirmede zorlanıyorum.	Düşenler	6	3,50	21,00	-2,271	,023
	Artanlar	0	,00	,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
34. Ek gelir kazanmak için fırsatlara sahibim.	Düşenler	0	,00	,00	-2,070	,038
	Artanlar	5	3,00	15,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
35. Toplumsal katılım için yeterli zamana sahibim.	Düşenler	0	,00	,00	-2,555	,011
	Artanlar	8	4,50	36,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
36. Bireysel ilgilerimi sürdürebilmek için fırsatlara sahibim.	Düşenler	0	,00	,00	-2,232	,026
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
Toplam Puan	Düşenler	0	,00	,00	-2,673	,008
	Artanlar	9	5,00	45,00		
	Eşit	0				
	Toplam	9				

Kursa devam eden bireylerin geçirdikleri eğitimsel yaşantılarının iyi-oluş düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon (Wilcoxon Signed Ranks Test) analizi sonucunda "1. Kişisel problemlerimi çözemiyorum", "2. Şüpheci ve çatışmacıyım", "3. Kendime kızıyorum", "5. Aile ile ilgili konuları sürdürmede yardımsız hissediyorum", "6. Suçluluk hissediyorum", "7. Anne/baba olarak sorumluluklarımdan bunalıyorum", "8. Ailemin geleceği ile ilgili belirsizlikler olduğunu düşünüyorum", "9. Eşime ve çocuklarıma kızıyorum", "10. Diğer aile üyelerinden ve komşulardan yardım/destek almaya ihtiyaç duyuyorum", "11. Aile yaşamı ile ilgili hayal kırıklıkları yaşıyorum", "12. Ailemin yaşam koşullarından utanıyorum", "14. Eşim anlayışlı ve ilgili değildir", "15. Evle ilgili günlük işler nedeniyle evliliğimde sorunlar yaşıyorum", "16. Kişisel görünüşümden utanıyorum", "17. Çocuk bakımı sorumlulukları nedeniyle akrabalarımı ziyaret edemiyorum", "18. Evle ilgili işlerden bunalıyorum", "33. Çocuklarımı iyi yetiştirmede zorlanıyorum" maddelerine verilen cevaplarda ***azalma yönünde***; "13. Çocukların bakımı için yeterli zaman ayırıyorum", "19. Eşim (karı/koca) ile ilişkilerimden memnuniyet duyuyorum", "23. Akrabalar ve komşular ile ilişkilerimden memnuniyet duyuyorum", "24. Cinsel yaşamımdan memnuniyet duyuyorum", "25. Çocuklarımın sayısını ve aralığını yönetebilmekten memnuniyet duyuyorum", "26. Ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabiliyorum", "27. Aile gelirimden memnuniyet duyuyorum", "29. Bir bütün olarak yaşamımdan memnuniyet duyuyorum", "30. Sağlığımdan memnuniyet duyuyorum", "31. Aile yönetiminden memnuniyet duyuyorum", "34. Ek gelir kazanmak için fırsatlara sahibim", "35. Toplumsal katılım için yeterli zamana sahibim", "36. Bireysel ilgilerimi sürdürebilmek için fırsatlara sahibim" maddelerine verilen cevaplarda ***artma yönünde*** anlamlı farklılaşma gözlenmiştir. "4. Eş olarak sorumluluklarımdan bunalıyorum", "20. Yeniden dünyaya gelseydim yine aynı kişi ile evlenirdim", "21. Diğer aile bireyleri ve akrabalar (geniş aile) ile ilişkilerimden memnuniyet duyuyorum", "22. Çocuklarım ile ilişkilerimden memnuniyet duyuyorum.", "28. Nadiren hasta, genellikle sağlıklı hissediyorum", "32. Dini yaşamımdan memnuniyet duyuyorum", maddelerinde verilen cevaplarda ise elde edilen farklılıklar anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$). Öte yandan İyi oluş ölçeği toplam puanları için de elde edilen farklılık anlamlı bulunmuş (*=-2,673; <.01*); verilen eğitim etkinliklerinin deney grubunun iyi oluş düzeylerini anlamlı şekilde yükselttiği saptanmıştır.

3.1.2. Mutluluk Düzeyi İçin Yapılan Ön test-Son test Karşılaştırmaları

Kursa devam eden bireylerin geçirdikleri eğitimsel yaşantılarının mutluluk düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla Wilcoxon (Wilcoxon Signed Ranks Test) analizi yapılmıştır. Bu analizle kişilerin deney öncesi ve deney sonrası mutluluk düzeyleri karşılaştırılmış, elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2. Mutluluk Ölçeği için Ön test-Son test Karşılaştırması

Madde ve Gruplar						
1. Zamanın değerini bilir ve etkili kullanırım.	Düşenler	0	,00	,00	-2,428	,015
	Artanlar	7	4,00	28,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
2. Hayatı planlayarak yaşarım.	Düşenler	0	,00	,00	-2,414	,016
	Artanlar	7	4,00	28,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
3. Güçlü ve zayıf yönlerimin farkındayım.	Düşenler	0	,00	,00	-2,07	,038
	Artanlar	5	3,00	15,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
4. Hayatımı dolu ve anlamlı yaşayabilmek için amaçlar belirlemenin öneminin farkındayım.	Düşenler	0	,00	,00	-2,232	,026
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
5. Hayatımı dolu ve anlamlı yaşayabilmek için amaçlarımı belirlerim.	Düşenler	0	,00	,00	-2,06	,039
	Artanlar	5	3,00	15,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
6. Genel olarak karşılaştığım sorunları çözebilirim.	Düşenler	0	,00	,00	-2,264	,024
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				

7. Mutlu ve acı tüm yönlerine rağmen yaşamayı seviyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,449	,014
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
8. Yaşamda karşılaşabileceğim her türlü sorun ve zorluğa rağmen genel olarak umut düzeyim yüksektir.	Düşenler	0	,00	,00	-2,456	,014
	Artanlar	7	4,00	28,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
9. Yaşamda daha uzun vadede farklı ihtiyaçlarımın dengeli bir biçimde karşılanması için bazı isteklerimi kısa bir süre için ertelerim.	Düşenler	0	,00	,00	-2,598	,009
	Artanlar	8	4,50	36,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
TOPLAM	Düşenler	0	,00	,00	-2,670	,008
	Artanlar	9	5,00	45,00		
	Eşit	0				
	Toplam	9				

Kursa devam eden bireylerin geçirdikleri eğitimsel yaşantılarının mutluluk düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon (Wilcoxon Signed Ranks Test) analizi sonucunda tüm maddeler için ön test-son test ortalamaları arasındaki farklılıklar **artma yönünde** anlamlı bulunmuştur. Ölçek toplam puanları için de elde edilen farklılık anlamlı bulunmuş (*=-2,670; <.01*), verilen eğitim etkinliklerinin deney grubunun mutluluk düzeylerini anlamlı şekilde yükselttiği saptanmıştır.

3.1.3. Genel Yaşam Doyumu İçin Yapılan Ön test-Son test Karşılaştırmaları

Kursa devam eden bireylerin geçirdikleri eğitimsel yaşantılarının genel yaşam doyumu düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla Wilcoxon (Wilcoxon Signed Ranks Test) analizi yapılmıştır. Bu analizle kişilerin deney öncesi ve deney sonrası yaşam doyumu düzeyleri karşılaştırılmış, elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3. Yaşam Doyumu Ölçeği için Ön test-Son test Karşılaştırması

Madde ve Gruplar						
1. İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.	Düşenler	0	,00	,00	-2,636	,008
	Artanlar	8	4,50	36,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
2. Yaşam koşullarım mükemmeldir.	Düşenler	0	,00	,00	-2,588	,010
	Artanlar	8	4,50	36,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
3. Yaşamımdan memnunum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,060	,039
	Artanlar	5	3,00	15,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
4. Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.	Düşenler	1	3,00	3,00	-1,667	,096
	Artanlar	5	3,60	18,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
5. Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim	Düşenler	0	,00	,00	-2,070	,038
	Artanlar	5	3,00	15,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
TOPLAM	Düşenler	0	,00	,00	-2,684	,007
	Artanlar	9	5,00	45,00		
	Eşit	0				
	Toplam	9				

Kursa devam eden bireylerin geçirdikleri eğitimsel yaşantılarının genel yaşam doyumu düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon (Wilcoxon Signed Ranks Test) analizi sonucunda tüm maddeler için ön test-son test ortalamaları arasındaki farklılıklar **artma yönünde** anlamlı bulunmuştur. Ölçek toplam puanları için de elde edilen farklılık anlamlı bulunmuş (*=-2,684; <.01*), verilen eğitim etkinliklerinin deney grubunun genel yaşam doyumu düzeylerini anlamlı şekilde yükselttiği saptanmıştır.

3.1.4. Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri İçin Yapılan Ön test-Son test Karşılaştırmaları

Kursa devam eden bireylerin geçirdikleri eğitimsel yaşantılarının psikolojik sağlamlık düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla Wilcoxon (Wilcoxon Signed Ranks Test) analizi yapılmıştır. Bu analizle kişilerin deney öncesi ve deney sonrası psikolojik sağlamlık düzeyleri karşılaştırılmış, elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4. Psikolojik Sağlamlık Ölçeği için Ön test-Son test Karşılaştırması

Madde ve Gruplar						
1. Çevremdeki insanlarla işbirliği içerisindeyimdir.	Düşenler	0	,00	,00	-2,121	,034
	Artanlar	5	3,00	15,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
2. Nitelik veya becerilere sahip olmak ve onları geliştirmek benim için önemlidir.	Düşenler	0	,00	,00	-1,841	,066
	Artanlar	4	2,50	10,00		
	Eşit	5				
	Toplam	9				
3. Farklı sosyal ortamlarda nasıl davranacağımı bilirim (örneğin, iş, ev veya diğer sosyal ortamlar).	Düşenler	0	,00	,00	-2,232	,026
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
4. Ailem hayatım boyunca genellikle beni desteklemiştir.	Düşenler	0	,00	,00	-2,060	0,039
	Artanlar	5	3,00	15,00		
	Eşit	4				
	Toplam	9				
5. Ailem benim hakkımda birçok şeyi bilir (örneğin, arkadaşlarımın kim olduğunu, nelerden hoşlandığımı)	Düşenler	0	,00	,00	-2,456	,014
	Artanlar	7	4,00	28,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
6. Başladığım faaliyetleri bitirmeye çalışırım.	Düşenler	0	,00	,00	-2,588	,010
	Artanlar	8	4,50	36,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				

7. Dini inançlar benim için bir güç kaynağıdır.	Düşenler	0	,00	,00	-2,414	,016
	Artanlar	7	4,00	28,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
8. Sahip olduğum etnik yapıdan gurur duyuyorum.	Düşenler	1	2,50	2,50	-1,983	,047
	Artanlar	6	4,25	25,50		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
9. Nasıl hissettiğimi konusunda ailem/eşim ile konuşurum (örneğin üzgün veya endişeli olduğumda).	Düşenler	0	,00	,00	-2,392	,017
	Artanlar	7	4,00	28,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
10. Bir şeyler istediğim şekilde gitmediğinde, diğer insanlara ve kendime zarar vermeden bu durumu çözebilirim (örneğin, şiddete başvurmadan veya madde kullanmadan).	Düşenler	0	,00	,00	-2,687	,007
	Artanlar	9	5,00	45,00		
	Eşit	0				
	Toplam	9				
11. Arkadaşlarım tarafından desteklendiğimi düşünüyorum/hissediyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,410	,016
	Artanlar	7	4,00	28,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
12. Kendimi yaşadığım topluma ait hissediyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,558	,011
	Artanlar	8	4,50	36,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
13. Ailem zor zamanlarımda yanımdadır (örneğin hasta olduğumda veya başım sıkıştığında).	Düşenler	1	2,50	2,50	-1,983	,047
	Artanlar	6	4,25	25,50		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
14. Arkadaşlarım zor zamanlarımda yanımdadır.	Düşenler	0	,00	,00	-2,456	,014
	Artanlar	7	4,00	28,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				

15. Çevremde yetişkin olduğumu ve sorumluluk alabileceğimi diğer insanlara gösterebileceğim fırsatlara sahibim.	Düşenler	0	,00	,00	-2,565	,010
	Artanlar	8	4,50	36,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
16. Güçlü yönlerimin farkındayım.	Düşenler	0	,00	,00	-2,565	,010
	Artanlar	8	4,50	36,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
17. Dini aktivitelere katılırım (ibadethaneye –camiye- gitmek gibi).	Düşenler	0	,00	,00	-2,226	,026
	Artanlar	6	3,50	21,00		
	Eşit	3				
	Toplam	9				
18. Ailemle olduğumda kendimi güvende hissediyorum.	Düşenler	1	3,00	3,00	-2,165	,030
	Artanlar	7	4,71	33,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
19. Hayatımda gelecekte kullanacağım yeteneklerimi geliştireceğim fırsatlara sahibim (mesleki beceriler gibi}	Düşenler	0	,00	,00	-2,401	,016
	Artanlar	7	4,00	28,00		
	Eşit	2				
	Toplam	9				
20. Yaşadığım toplumun kültürünü ve geleneklerini seviyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,565	,010
	Artanlar	8	4,50	36,00		
	Eşit	1				
	Toplam	9				
21. Bu ülkenin vatandaşı olduğum için gurur duyuyorum.	Düşenler	0	,00	,00	-2,716	,007
	Artanlar	9	5,00	45,00		
	Eşit	0				
	Toplam	9				
TOPLAM	Düşenler	0	,00	,00	-2,675	,007
	Artanlar	9	5,00	45,00		
	Eşit	0				
	Toplam	9				

Kursa devam eden bireylerin geçirdikleri eğitimsel yaşantılarının psikolojik sağlamlık düzeylerini etkileyip etkilemediğini belirlemek amacıyla yapılan Wilcoxon (Wilcoxon Signed Ranks Test) analizi sonucunda, "Nitelik veya becerilere sahip olmak ve onları geliştirmek benim için önemlidir" maddesi için ön test-son test ortalamaları arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmazken, diğer tüm maddeler için ön test-son test ortalamaları arasındaki farklılıklar **artma yönünde** anlamlı bulunmuştur. Ölçek toplam puanları için de elde edilen farklılık anlamlı bulunmuş (*=-2,675; <.01*), verilen eğitim etkinliklerinin deney grubunun psikolojik sağlamlık düzeylerini anlamlı şekilde yükselttiği saptanmıştır.

3.2. Katılımcılarına Uygulanan Nitel Araştırma Sonuçlarının Analizi

Projenin yaygın etkisini, amaç ve hedeflerine uygunluğunu ölçmek amacıyla, proje katılımcılarıyla birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış soru formuyla gerçekleştirilen görüşmeler, 7 Suriyeli ve 4 Türk katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeler; 18 Mayıs, 2 Haziran ve 8 Haziran 2022 tarihlerinde proje eğitimlerinin yapıldığı binada, bina personelince tahsis edilen dersliklerde gerçekleştirilmiştir.

3.2.1. Proje Öncesi Katılımcıların Duygu ve Düşünceleri

Katılımcıların proje öncesindeki ve sonrasındaki duygu ve düşüncelerindeki değişimleri karşılaştırmak amacıyla her iki etnik gruba da projeye katılmadan önceki duygu ve düşünceleri sorulmuştur. Suriyeli katılımcıların Türkiye'ye geldikten proje başlayana kadar olan süredeki algıları ölçülmüştür. Türk katılımcıların ise proje öncesinde göçmenlere karşı önyargılarının olup/olmadığı sorulmuştur.

3.2.1.1. *Suriyeli Katılımcılar*

Proje öncesinde hangi duygular içerisinde ve neler hissettiklerine dair görüşmecilerin bir kısmı, Suriye'deki savaşa bağlı olarak yoğun korku ve Türkiye'de yaşamaları muhtemel krizlerden dolayı endişe duyduklarını ifade etmektedirler. Katılımcıların diğer kısmı ise, tüm olumsuzluklara rağmen Türkiye'de olmanın güven verdiğinden bahsetmektedir.

Korku hisseden Suriyeli kadınların aile sorumlulukları korku hissetmelerinde önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda, Görüşmeci 1,

> "*Türkiye'nin rahat olduğunu biliyorduk. Fakat çocuklarımız için korkuyorduk*" cümlesiyle korkularını çocukları üzerinden ifade etmiştir.

Bir diğer anne olan Görüşmeci 2 ise bu durumu:

> *"Çok çok fazla korkuyordum ilk geldiğimde çünkü ülkem çok uzakta. Dil olarak çok farklı ben buraya ilk geldiğimde eşim Halep'te vefat etmişti. Altı çocuğum ile birlikte çok korktum"* duygularıyla ifade etmektedir.

Savaşa bağlı korkuları olan Görüşmeci 7 savaştan güvenli bölgeye gelmenin huzurunu şu şekilde ifade etmektedir:

> "*Geldiğimizde Suriye'deki savaştan korkmuştuk, daha rahat bir yaşam için buraya geldik"*

Türkiye'de olmanın güven verdiği ve rahat hissettiklerini belirten katılımcıların duyguları, diğer katılımcılara göre daha pozitif olduğu görülmektedir. Türkiye'ye gelmenin korku değil güven verdiğini Görüşmeci 3 şu şekilde ifade etmektedir:

> "*Türkiye'nin rahat olduğunu biliyordum asla korkmadım ve tam tersi güven hissediyorum."*

Aynı şekilde Görüşmeci 4 güvende olduğunu Türkiye'ye olan sevgisiyle ifade etmektedir. Bu doğrultuda, Görüşmeci 4,

> "Ülkemdeki savaşın bitmesini istiyordum. Fakat Türkiye'yi çok seviyorum. Bur*anın güvenli olduğunu biliyordum. Hiç korkmadım buraya gelirken"*

Bir başka güvende hisseden katılımcı Görüşmeci 6 güvenini,

> *"Hüzünlüydüm çünkü vatanımdan ayrılmıştım. Şimdi güvendeyim çok şükür"* cümlesiyle ifade etmektedir.

Yaşamış olduğu zorluklara rağmen Görüşmeci 5 duygularını şöyle ifade etmektedir:

> "İlk geldiğimde elbisem yoktu eşyalarım yoktu. Hiçbir şeyim yoktu. Eşim vefat etmişti. Çocuklarım küçüktü. Büyük bir sorumluluk vardı üzerimde. Akrabalarım yoktu hepsi Suriye'de kalmıştı. Buraya gelirken asla Türkiye'den korkmadım. İnsanlarını çok seviyordum fakat her türlü insan var burada. İyi de kötü de. Fakat çocuklarım çok zorlandı burada okul konusunda özellikle. Çocuklarımın okuluna çok zor ulaşım sağlıyoruz."

Koruma altında olunan ülke ile menşe ülke arasında sosyal, ekonomik ve kültürel yapıdaki birtakım farklılıklar, mültecilerin geçici koruma altında oldukları ülkelerde zorluklar yaşamasına neden olabilmektedir. Türkiye'de koruma altında olan Suriyeli kadınların en çok yaşadığı zorluk dil problemidir. Türkiye'ye ilk gelindiğinde uyum sağlama çabalarının olup/olmadığı ve neler yaşadıkları katılımcılara sorulmuştur. Türkçe iletişim konusunda zorluklar yaşadığını belirten Görüşmeci 1 düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

> "Çarşıda, resmi işlemlerde zorlandık. Önceden sadece dil konusunda korkuyorduk çekincemiz o yöndeydi. Dillerimiz farklıydı. Sonrasında insanlarla aramızdaki ilişkiler arttı komşularımızla tanıştık onlar bize çok yardımcı oldular. Şimdi çocuklarımız okula başladı okul ayarladık onlara elhamdülillah eskisi gibi zorlanmıyoruz."

Uyum konusunda dil problemine bağlı bir diğer zorluk yaşayan katılımcı Görüşmeci 3'tür. Görüşmeci 3 düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

> "*Dil çok zor ve bu konuda çok zorlandım. Buranın kültürü gelenekleri Suriye'den daha farklı. Dil engel oldu iletişim kurmama.*"

Dil problemi yaşayan bir diğer katılımcı Görüşmeci 4, bu zorluğu çocukları aracılığıyla aşabildiğini şu cümlelerle ifade etmektedir:

> "*Dil konusunda zorlandım, çocuklarım vesilesiyle dil konusunda rahatladım. Çocuklarım önce dil öğrendiler sonra okula başladılar. Çevremdeki insanları çok seviyorum. Onlar bana çok yardımcı oldu. Çocuklarım sayesinde çarşıda, resmi işlemlerde iletişim kuruyordum.*"

Bir diğer dil sıkıntı yaşayan katılımcı ise Görüşmeci 6'dır. Görüşmeci 6 Türkiye'de yaşadığı tek sıkıntının dil olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

> *"Dil konusunda çok zorlandım. Tek sıkıntım dildi."*

Suriyeli katılımcıların çocukları, Türkçe iletişimde sağlamada önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte, sosyalliğin ve uyum eğitimleri de uyum sağlamada önemli bir unsur olduğu görülmektedir. Örneğin, Görüşmeci 2 alışverişlerde çocuklarının tercümanlık yaptığını belirtmektedir. Dil problemi dışında uyum konusunda zorlanmadığını,

> "*Ben çok sosyal bir insanım çok zorlanmadım uyum sağlama konusunda"* şeklinde ifade etmiştir.

Görüşmeci 7 ise bu durumu,

"Çocuklarım Türk okullarında okuyor. Türkçe öğrendiler bana da yardımcı oluyorlar. *Ben de sosyal uyum ve yaşam eğitimi aldım. Uyum sağlamada çok yardımcı oldu"* cümleleriyle ifade etmektedir.

Yerli topluluklar sosyal iletişimin kolaylaştırması bakımından, ülkelerinde geçici koruma altında olan mültecilerin kendi dillerini öğrenmelerini genel olarak beklemektedirler. Türkiye'de de benzer bir durum olabilmektedir. Örneğin Görüşmeci 5 Türkiye'deki vatandaşların Arapça konuştuklarında mesafeli oldukları ifade etmektedir. Görüşmeci 5'in düşünceleri şu şekildedir:

"*Türkçe konuşmayı ve öğrenmeyi çok seviyorum. Fakat insanlar çok mesafeliler bizlere karşı Arapça konuştuğumuzda.* Türkçe konuştuğumuzda ise bu mesafe kırıldı."

3.2.1.2. ***Türk Katılımcılar***

Birebir görüşmelerin gerçekleştiği ikinci grup ise Türk katılımcılardır. Yapılan görüşmelerde, Türkiye'deki katılımcıların, sosyal çevrelerinden haberdar olarak proje eğitimine katıldıkları görülmektedir. Türkiye'deki katılımcıların bir kısmı eğitim öncesinde Suriyelilere karşı önyargısının olduğu belirtirken, diğer kısmı herhangi bir önyargısı olmadığını belirtmektedir.

Göçmen, mülteci ve sığınmacılarla aynı bölgede ikamet etmek ya da ortak bir iş alanında bulunmak, Türkiye'deki yerlilerin önyargısının kırılmasında aracı rolü olabilmektedir. Görüşmeci 2 geçici koruma altında olan Suriyelilerle aynı yerde ikamet etmesinin farkındalığını artırdığını şu şekilde ifade etmektedir:

"*Ben zaten onlarla birlik içerisindeyim. Çünkü göçmenlerin yoğunlukta olduğu bir yerde yaşıyorum. Sadece kurslar noktasında bir araya gelmemiştim. Benim için bir ilk olmuş oldu. Onun dışında ziyarette bulunuyordum. Bireysel olarak bir kere Suriye ziyaretim oldu. Savaş olana kadar, insanlar buraya gelene kadar Suriye kültürüne hâkim değildim. Onları burada daha çok tanışmaya başladım. Burada sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olarak bulunduğum için ziyaretler neticesinde ya da yardımlar ulaştırırken ya da çocuklarla program yaparken yetim çocuklar olsun vs etkinlikler yaparken ilk defa bir araya gelmiştim. Bana göre,* mültecilerin her *toplumda bulunması lazım. Allah kimseyi mülteci etmesin ama çok farklı bir şey hissediyorum onlara karşı. Onların bize, bizim onlara ihtiyacımız var. Bir arada bulunmamız gerekiyor. Onların bize*

kattığı, öğrettiği çok şey var. Gerek yaşadığı sıkıntılar olsun, farklı kültürler olsun ki bu konuda kaynaşmayı, farklı kültürler tanımayı çok seviyorum, çok sofralarında bulundum, şu an yedikleri yemekleri daha çok tercih ediyorum. Benim için her zaman farklı yerdeler, özeller, biraz da ilgi meselesi. Ki çocukları çok zeki, farklı bir masumiyetleri var, öğretmenlik yaptım onlara, onlardan öğreneceğimiz çok şey var, ben onlarla yaşamaktan çok mutluyum."

Suriye göçmenlerine karşı özel bir yakınlığı olduğunu ifade eden Görüşmeci 2, Suriyelilerin kendisi kadar yakın olmak istemediklerini ifade etmektedir. Görüşmenin devamında, bu mesafenin sebeplerini hem savaş şartlarıyla hem de Türkiye'deki siyasi iklimle tanımlamaktadır:

"*Karşı taraf biraz mesafeli. Çünkü savaş insanı farklı oluyor, mesafeli oluyor. Güven duyamıyor, neyle karşılaşacağını bilemiyor ki şu an çok ciddi bir ırkçılık var. İnsanların politik, siyasi meseleleri hemen mültecilerle birleştirme, onları empoze etme durumu var. Başımıza her gelen şey mülteciler geldi ondan oldu gibi bir algı olduğu için onların da bize karşı mesafesi var. Çünkü bu tarz şeylerle karşılaşmak istemiyorlar. Yani her memlekette olabilir, davranışları sıkıntılı olabilir, farklı olabilir, bu demek değildir ki bütün Suriyeliler kötü. Biz biraz bu konuda kapalı bir toplumuz. Her ne kadar bağrımıza bassak da belli bir çizgimiz var, onun ötesine geçilmesine izin vermiyoruz. Birazda dış etken, siyasi, ekonomik meseleler, kulaktan dolma Twitter haberciliği, bana öyle geliyor."*

Görüşmeci 2 her ne kadar Suriyeli kadınların kendisi kadar yakınlık kurmadığını belirtse de eğitimler/projeler vasıtasıyla Türk katılımcılarla Suriyeli katılımcıların bir arada olmasının diyaloğu arttırdığını düşünmektedir.

"*Bu tarz katılımları destekliyorum.* Çoğunluğu Türkçe bilmiyor, bizim Arapçamız yettiği kadar, beden diliyle olduğu kadar idare ediyorduk. Burada o sıcak ortamı hissettim, daha birlik içerisindeyiz. Benim gözümde bir *farklılık yok, aa Suriyeli ben T*ürküm gibi bir şey yok. Biz biziz, hanımlar olarak biziz, o ırk ve kültürel farklılığı hissedemedim. Arada belki dil bariyeri olabilir ama beden dili olduğu sürece sorun *yok, bir şekilde anlaşıyorsun."*

Hayatı boyunca Suriyelilere ya da göçmenlere karşı önyargı olmayan ancak empati kurmayan Türk katılımcılar da bulunmaktadır. Görüşmeci 1 bu durumu şöyle ifade etmektedir:

"Önyargım hiç olmadı. Empati olarak *da olmadı. Sadece şuna karşıyım: belli bir yaşın mülteci olmasını istemiyorum. Herkes vatanında kalsın. Benim yaşlılara zaafım var, yaşlılar gelsin bir de çocuklar ve kadınlar. 18-50 yaş arasından rahatsızım.* Görüşmeci 1'e rahatsızlığının temel sebebi sorulduğunda ülkedeki sosyoekonomik kapasitenin zorlandığını şu cümlelerle ifade etmektedir: *Rahatsızlığımın temel sebebi sadece onlar değil bütün mülteciler. Kalabalığız, iş imkanları kısıtlı, herkes memleketinde yaşasın diyorum. Genel olarak hiçbirinden rahatsız değilim. 18-50 yaş arası kendi memleketinde kalsın deyince kendi milletine karşı savaş açan bir devlet var nasıl orada mücadele edecekler diye düşünüyorum. Bu tür düşüncelerim olsa da hiçbirine karşı değilim.*"

Türk katılımcılar arasında Suriyeli mültecilere karşı önyargısı olan katılımcılar da bulunmaktadır. Görüşmeci 3 ve Görüşmeci 4 proje kapsamında verilen eğitimler sayesinde bu önyargıların kırıldığını ifade etmektedirler. Bu durumu Görüşmeci 3:

"Eğitim öncesinde de birlikte yer aldığım başka imkânlar vardı fakat bu eğitim sonucunda duygularım olumlu yönde pekiştirildi" şeklinde ifade ederken,

Görüşmeci 4,

"*Suriyelilerle birlikte yaşama konusunda önyargım **v**ardı. Bence bu eğitimler benim önyargımı kırdı çünkü kulaktan dolma onların çok hijyenik olmadığını, bizim Türk kültürüyle yaşam tarzı anlamında farklılıkların olduğunu, onlarda temizliğin yok denecek kadar az olduğunu düşünürdüm ama onları tanıdıktan sonra ellerinin ayaklarının, üst başlarının tertemiz olduğuna, çok düzenli olduklarına şahit oldum"* cümleleriyle ifade etmektedir.

3.2.2. **Katılımcıların Türkçe Eğitimleri**

Suriyeli katılımcıların tümü, proje kapsamında aldıkları eğitimin dil öğrenmelerine, mesleki ve beceri kazandırdıklarını düşünmektedirler. Katılımcıların tamamı çevresindeki kişilerle iletişiminin güçlendiğini ve eğitimlerin dil öğrenimine katkı sağladığını düşünmektedirler. Bununla birlikte, eğitim süresinin az olduğu ve Türkçe eğitiminde başlangıç seviyesinde kaldıklarını belirtmektedirler. Görüşmeci 1 eğitimlerin dil kazanımları sağladığını ve eğitimin devam etmesini istediğini şu şekilde ifade etmektedir:

"*Kesinlikle güçlendirdi. Zamanın bitmemesini istiyoruz burada Derslerin daha fazla olmasını istiyoruz. Her zaman birlikte olduk arkadaşlarımla derslerde. Eğitimlerin bitmemesini istiyoruz. Eğitimler bittikten sonra ZOOM uygulaması ile başlamasını istedik en azından haftada bir gün olsa bile yeter bu eğitimler. Burada harfleri öğrendim, zarfları* öğrendim. Birçok şeyi öğrendim"'

Benzer duygulara sahip Görüşmeci 2 ise,

"Çok fazla güçlendirdi ve ç*ok fazla katkısı oldu. Tam anlamıyla Türkçe konuşamıyorum. Daha ilk seviyedeyim ama yavaş yavaş konuşuyorum. Devam etmesini istiyorum. Süre yeterli değil, ben mesela şu an birinci seviyedeyim 2. ve 3. seviyeye geçmek istiyorum. Daha fazla ilerlemek istiyorum."*

Araştırma sonucunda, Suriyeli kadınların Türkçe öğrenmeye istekli oldukları ancak eğitim süresinden dolayı başlangıç seviyesinde kaldıklarını ifade etmektedirler. Bu durumu Görüşmeci 3,

"*Türkçe öğrenmek çok istiyorum.* İnsanlarla konuşmayı çok seviyorum fakat iletişim kuramıyorum. Birazcık katkı sağladı. Daha birinci seviyedeyim." şeklinde ifade etmektedir.

Projenin sürdürülebilir çıktıları olduğunu gösteren işaretlerden biri, eğitimler sırasındaki kazanımların ilerleyen süreçlerde de devam etmesidir. Görüşmeci 4 bu durumu şöyle ifade etmektedir:

"Önümüzdeki sene daha iyi ola*cağını düşünüyorum. Önceden çocuklarımla hiç ilgilenemiyordum derslerinde yardımcı olamıyordum, şimdi olabiliyorum."*

Görüşmeci 5, Görüşmeci 6 ve Görüşmeci 7 bu eğitimlerin Türkçe öğrenmelerine katkı sağladığını düşünmektedirler.

3.2.3. **Suriyeli Katılımcıların Beceri ve Farkındalık Eğitimleri**

Katılımcıların birçoğu aldıkları eğitimlerin; meslek, beceri ve farkındalık kazandırdığını düşünmektedir. Görüşmeci 1 eğitimler sayesinde edindiği bu kazanımları şöyle ifade etmektedir:

"*Mesela ben önceden bluz etek vs. hiçbirisi hakkında hiçbir bilgim yoktu. Çok azdı. Şimdi burada bir sürü şey öğrendim. Fermuar yapmayı bile biliyorum. Makine ile dikmeyi öğrendim.*"

Görüşmeci 2 eğitimlerden çok fazla istifade ettiğini ve eğitmenlerin yardımcı olduğunu belirtirken, Görüşmeci 4,

"Çok memnunum ve önceden çok az biliyordum dikişi şu an çok daha iyiyim" şeklinde ifade etmiştir.

Aldıkları eğitimlerin daha önce Suriye'de aldıklarını ancak Türkiye'de daha ileri seviyede öğrendiklerini belirten katılımcı da bulunmaktadır. Görüşmeci 7 bu durumu şöyle ifade etmiştir:

"*Dikişi az biliyorduk Suriye'deyken öğrendik ama çok az ama şimdi devam ediyoruz öğrenmeye. Şu anda daha iyi öğrendiğimiz için de memnunuz ilerleyip çalışabiliriz.*"

Görüşmeci 3 ve Görüşmeci 5 eğitimlerin hem kendilerine hem arkadaşlarına faydalı olduğunu ancak sağlık problemlerinden dolayı bu kazanımların sınırlı olduğunu ifade etmektedirler.

Proje kapsamında alınan eğitimlerin meslek olarak devam ettirme düşüncesi, projenin yaygın etkisi olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, eğitim alan Suriyeli katılımcılara aldıklarını eğitim sonrasında meslek olarak devam ettirme düşünceleri olup/olmadığı sorulmuştur. Suriyeli kadınların aktif çalışma tecrübelerinin olmaması, çalışmak istememelerine neden olabilmektedir. Proje kapsamında aldıkları eğitimlerin beceri ve mesleki kazanım sağladığını düşünen katılımcılar, ileride meslek olarak yapmada ise bazı çekinceleri bulunmaktadır. Proje kapsamındaki kazanımları sadece ailesi için hane içerisinde yapma düşüncesinde olan Görüşmeci 1 düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

"*Sadece çocuklarım için bir şeyler yapmak istiyorum ben, ev halkı için evde bir şeyler yapmak. Önceden bir fermuar yaptırmak eteğin boyunu kısaltmak mesela 60 TL iken şimdi ben her şeyi bedavaya yapıyorum.* Benzer düşünceye sahip olan Görüşmeci 7 ise bu düşüncesini: İş olarak bilmiyorum yapar mıyım ama inşallah ben ailem için istiyorum mesela kızım ve oğlum" cümlesiyle ifade etmiştir.

Görüşmeci 3 ve Görüşmeci 5 sağlık sorunlarından dolayı çalışmak istemediklerini belirtmektedir.

Katılımcılar arasında kazandıkları becerileri meslek olarak devam ettirme düşünce olan iki katılımcı bulunmaktadır. Görüşmeci 2 ve Görüşmeci 4 dikişi meslek olarak devam ettirmek istediklerini belirtmektedir.

3.2.4. **Türk ve Suriyeli Katılımcıların Ortak Eğitime Bakışları**

Her iki katılımcı grubu da Suriyelilerin entegrasyonunda katıldıkları projenin faydalı olduğunu ve sürdürülebilir olmasını düşünmektedirler. Bu kapsamda, her iki katılımcı grubuna aldıkları eğitimlerle, eğitim model ve ortamıyla alakalı düşünceleri sorulmuştur.

3.2.4.1. ***Suriyeli Katılımcıların Algıları***

İlk olarak, Türkçe eğitimleri hariç diğer eğitimlerde aynı dersliklerde birlikte eğitim gören katılımcılara eğitim sırasında Türk ve Suriyeli katılımcıların arasında kümeleşme olup/olmadığı sorulmuştur. Bu konuda Suriyeli ve Türk katılımcılar arasında görüş birliği bulunmamaktadır.

Görüşmeci 1 kümeleşmenin olmadığını hatta yardımlaşma ortamının olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

> "*Hayır asla kümeleşme olmuyor hepimiz hep birlikte bir şeyler öğrenmeye çalışıyoruz benim yapamadığıma başka bir arkadaşım yardımcı oluyor.*"

Görüşmeci 2, Görüşmeci 4 ve Görüşmeci 5 de Suriyeli ve Türk katılımcılar arasında sınıf ortamında bir kümeleşme olmadığını belirtmektedirler. Görüşmeci 3 ise yaşamış olduğu dil probleminden dolayı Türk katılımcılarla ancak işaret diliyle sınırlı düzeyde iletişim kurabildiğini şu şekilde ifade etmektedir:

> "*Ben Türkçe bilmediğim için kimseyle konuşamadım, sadece biraz işaretlerle anlaşmaya çalışıyorum.*"

Görüşmeci 6 ve Görüşmeci 7 ise, Türk katılımcılarla aralarında kısıtlı bir iletişimin olduğunu ve bunun sebebini kendilerinin utanmalarından kaynaklı iletişim kuramadıklarını belirtmektedirler.

3.2.4.2. *Türk Katılımcıların Algıları*

Türk katılımcılar ile yapılan görüşmelerde iki etnik grup arsında derslerde kümeleşme olup/olmadığı sorulmuştur. Eğitimin ilk zamanlarında kümeleşme olduğunu ancak birbirini tanıdıkça kümeleşmenin olmadığını Görüşmeci 3 şu şekilde ifade etmektedir:

> "İlk derste karşılaşılan kümeleşme ileriki dersler*de yerini kaynaşmaya bıraktı."*

Suriyelilerin Türkçe konuşmada başlangıç seviyesinde olmalarından dolayı kendi aralarında daha fazla iletişim kurduklarını ancak Türk katılımcılara karşı iletişime kapalı olmadığını Görüşmeci 4 şu şekilde ifade etmektedir:

> "*Aslında kendi aralarında iletişimleri daha iyi. Bir kere Suriyeliler dil problemi yaşıyorlar. Eğer o dil problemi olmamış olsa Türkler ile gayet uyum içerisindeler, yani hiçbir uyumsuzluklarına şahit olmadım. Birinin bir şeye ihtiyacı olduğunda, şu var mı dediğinde hemen hızlıca yerine getirmeye çalışıyorlar."*

Görüşmeci 4 ile benzer düşünceleri olan Görüşmeci 2, bu durumu kümeleşme olarak tanımlamasa da dilden kaynaklık sorunlardan dolayı ayrılıklar olabildiğini ifade etmektedir. Görüşmeci 2 bu düşüncesini şu şekilde ifade etmektedir:

> "*Kümeleşme değil de dilden gelen sorunlar olunca Suriyeli hanımlar arkadaşlarıyla Türk hanımlar arkadaşlarıyla oturuyorlar. Ama o aradaki diyalog kopmuyor. Sadece anlama, anlaşılma noktasında birbirlerine daha çok destek oluyorlar."*

Görüşmeci 1 Suriyelilerle herhangi bir kümeleşme durumunun olmadığını ancak diğer katılımcılar gibi dilden kaynaklı iletişimsizliğin olduğunu ifade etmektedir.

3.2.5. **Katılımcıların Proje Hakkında Düşünceleri**

Proje katılımcılarının eğitimler sonrasındaki düşünceleri projenin başarı ölçütlerinden biri olarak görülebilmektedir. Suriyeli katılımcılara yöneltilen sorular, projenin hedeflerine yöneliktir. Proje kapsamında beklenen çıktılar, Suriyeli kadınların dil sorunlarının giderilmesi ve mesleki beceri kazandırılmasıdır. Bu doğrultuda, Suriyeli katılımcılara proje sonrasındaki duygu, düşünce ve algıları sorulmaktadır. Bununla birlikte, proje eğitimi öncesi düşünceler ile proje eğitimleri sonrası düşünceler arasındaki farklar analiz edilmektedir.

3.2.5.1. *Suriyeli Katılımcılar*

Suriyeli katılımcıların çoğunluğu Türkiye'ye geldiğinde büyük korku duyduğunu ifade etmekteydiler. Bahsedilen korkuların giderilmesinde, proje eğitimlerinin katkısı olup/olmadığı sorulmuştur. Proje kapsamında Türkçe eğitimi alan Görüşmeci 1, Türkçe iletişim kurabilme sayesinde geçmişte var olan korkusunun yerini artık rahatlığın aldığını şu şekilde ifade etmektedir:

> "*Artık çok güçlü hissediyorum çarşıda, insanlarla birlikte çok rahat konuşabiliyorum. Rahatım yani.*"

Benzer duygu ve düşünceye sahip olan Görüşmeci 2, geçmişteki korkularının aldığı eğitim sayesinde iyi hissettiğini şu şekilde ifade etmektedir:

> "Şimdi elhamdülillah çok iyiyim. Arkadaşlarımla, çevremdekilerle rahat iletişim kurmaya çalışıyorum. Sadece dil konusunda sıkıntı yaşıyorum ve bu projenin devam etmesini talep ediyorum."

Türkçe bazı kelimeler öğrendiğini ve eğitimlerden sonraki hislerini Görüşmeci 3 şöyle ifade etmiştir:

> "*Eğitimler güzel, kendimi çok iyi hissediyorum.*"

Proje kapsamında alınan eğitimler Türkiye'ye uyum sağlamada katkı sağlayıp/sağlamadığı katılımcılara sorulmuştur. Suriyeli kadınların proje kapsamındaki verilen eğitimlerden ve eğitmenlerden memnun oldukları ve projenin devam etmesi gerektiğini düşünmektedirler. Eğitimlerin uyum sağlamada katkı kendisine katkı sağladığını belirten Görüşmeci 1, proje hakkında şu tanımlamalarda bulunmaktadır:

> "*Kendimizi iyi hissediyoruz çok beğendik. Çok kısa oldu, bir süre daha fazla olmalı bu eğitimler. Aldığım bu eğitimleri çevremdeki Suriyeli arkadaşlarıma da tavsiye ediyorum. Üç tane kadın getirdim hatta buraya.*"

Hayatında eğitim öncesi ve sonrasında belirgin farkların olduğunu belirten Görüşmeci 2'nin proje hakkında düşünceleri ise şu yöndedir:

> "*Hayatım şu an daha farklı eğitim öncesi ve sonrası daha farklı. Şimdi kendimi daha rahat hissediyorum. Şimdi biraz Türkçe konuşabiliyorum.*"

Görüşmeci 3'ün aldığı eğitimler hakkındaki düşünceleri ise şu şekildedir:

> "*Bazı kelimeleri öğrendim. Bu eğitimleri çevremdeki Suriyeli tavsiye ediyorum. Eğitim çok g*üzel*di, kendimi iyi hissediyorum."*

Eğitim süresinin yeterli olmadığını düşünen ve devam etmesini isteyen bir diğer katılımcı Görüşmeci 4'tür. Eğitimlerin sosyalleşmede bir fırsat olduğunu düşünen Görüşmeci 4'ün proje hakkında görüşleri şu yöndedir:

> "*Daha fazla ders olmasını istiyorum. Yeterli olmadığını düşünüyorum.* Eğitimleri tavsiye ediyorum Suriyeli kadınlara. Çok güzeldi eğitimler ve buradaki insanlarla çok rahatım. Hoca*larım Zübeyde, Hatice çok güzeldi.* Önc*eden sadece evde çalışıyordum.* Şimdi hem burada hem evde daha çok çalışıyorum. Ve daha çok sosyalleştiğimi düşünüyorum*. Boş durmuyorum."*

Proje eğitimlerini hayatına pozitif katkı sağladığını, sosyalleştiğini düşünen Görüşmeci 5 düşüncelerini şu cümlelerde ifade etmektedir:

> "*Dil çok zordu fakat insanlarla aramdaki mesafe kırıldığı için çok mutluyum.* Çok güzeldi eğitimler ve buradaki insanlarla çok rahatım. Hocal*arım Zübeyde, Hatice çok güzel. Sürekli ev işi pazar işleri ile uğraş*ıyordum fakat buraya gelince hay*at*ımdaki *d*üzen değişti. Ve daha güzel oldu."

3.2.5.2. ***Türk Katılımcılar***

Proje kapsamında Türk katılımcılar, Suriyeli katılımcılarla beraber eğitim almışlardır. Bu bakımdan, mülteci katılımcıların entegrasyonlarına şahit olmaları Türk katılımcıların gözlemlerini daha da önemli kılmaktadır. Proje kapsamında, mültecilerin entegrasyonuna yönelik Türk katılımcılara görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların bir kısmı mültecilerin Türkçe öğrenmek ve entegre olma arzularının olduğunu düşünürken, bir kısmı bu isteğin çok düşük düzeyde olduğunu düşünmektedir. Bu kapsamda, Görüşmeci 3 verilen tüm eğitimlerin Türkçe olmasının kulak aşinalığı sağladığını ve öğrenim açısından bile oldukça katkı sağladığını ifade etmektedir. Mültecilerle birlikte aynı ortamda bulunmak bakışınızı değiştirdiğini ifade eden Görüşmeci 3'ün Suriyeli katılımcılara yönelik gözlemleri ise şu şekildedir:

> "*Mültecilerin kesinlikle uyum sağlama isteğinde olduklarını düşünüyorum çünkü bunun için çaba sarf ediyorlar ve derslere düzenli olarak katılıyorlar. Uzun süreli burada olanlar bu süreci kolaylıkla atlatmışlar ve uyum sağlamak adına verdikleri çabanın oldukça karşılığını alıyorlar."*

Görüşmeci 4 mültecilerin Türkiye'ye uyum sağlama isteğinde olduklarını düşündüğünü ama bununla birlikte kendi kültürlerini korumak istediklerini ve zamana ihtiyaçları olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

> "*Mülteciler uyum sağlamaya çalışıyorlar. Ama hiç kimse bir şeyi kısacık sürede değiştiremez. Biz Türkler de dünyanın neresine gidersek gidelim orada o kültürümüzün bir miktarını da olsa beraberimizde götürüyoruz. Bugün Avrupa ülkelerinde olsun Amerika olsun daha uzak doğu ülkeleri olsun gittiğiniz takdirde yalın olarak ben bu ülkenin kültürü ile yaşayacağım diye bir kavramları olamaz. Böyle bir şey olunca kendi geçmişini unutursun. Onlar da kendi kültürünü yaşamaya gayret ediyorlar gördüğüm kadarıyla. Aynı zamanda burada Türkçe öğrenmeyi istiyorlar. Buradaki verilen eğitimleri kavramaya çalışıyorlar, yemek tarifi almaya çalışıyorlar vs. Bir kere burada çalışmaya gayret ediyorlar. Buranın sistemine göre çalışmaya gayret ediyorlar. Bunlar hemen beş dakikada olacak şeyler değil ki.*"

Proje eğitimlerinde katılımcıların zaman içerisinde değişimlerini gözlemleyen Görüşmeci 2, mültecilerin davranış ve iletişimdeki farklılıklarını şu cümlelerle ifade etmektedir:

> "*Fark ettiğim kadarı ile onlar başta daha mesafeli, kapalılardı, daha duraksayarak ilerleyen bir iletişim vardı. Birkaç hafta, ay geçti, daha iyiler, artık beden dili bırakılmış sözel iletişime geçilmiş. Türkçe de öğrenilmiş, dikiş nakış güzel gidiyor. Bu da iyi bir ilerleme demek. Bunun sürdürülebilir olduğunun bir kanıtı.*"

Görüşmeci 1 ise diğer katılımcıların aksine Suriyeli kadınların entegre olmak istemediklerini şu şekilde ifade etmektedir:

> "*Yaşamak istiyorlar ama uyum sağlamak istemiyorlar. Uyum sağlama derken, bizim çokta fazla örf ve adetimiz yok. Uyum sağlamak için fazla çabaya gerek yok. Sadece dil konusunda, hani ben mesela Trabzonluyum ama Urfalı arkadaşla adet, yörelerimiz farklı olsa da çaba sarf edip anlaşıyoruz, bunlarda o şekil olabilir. Sadece dil söz konusu. Adetlerinden vazgeçmelerini istemiyoruz. Sadece oturup, muhabbet edebilmek... Benim kadar çaba sarf etmiyorlar.*"

3.3. **Proje Ekibinin Gözlemleri**

Kadınlara dikiş, sağlık ve Türkçe dersleri verilmiştir. İlk kurs tanışma gününden itibaren gözlemlendiği üzere Suriyeli katılımcıların bir kısmı neşeli, iletişime açık iken diğer kısmı çekingen, telaşlı ve rahat hissetmemektedir. Kapalı davranışlarıyla birlikte, katılımcıların çoğunluğunda minnet ve şükür duygusu hakimdir. Projeyi yürüten ekibe karşı ve özellikle eğitmenlere karşı projenin başladığı ilk haftadan itibaren sıcak, samimi, içten davranışlar sergilemişlerdir. Bu durum derslerin gidişatını pozitif yönde şekillendirmiştir. Diğer yandan derse göre ilgi ve alakanın da değişiklik gösterdiği söylenebilir.

İlk olarak dikiş dersine kadınların ilgisi sene boyunca yoğun olmuştur. Hepsinin emek verdiği, bir şeyler üretmek istediği, ortaya bir şeyler çıktıkça daha fazlasını istedikleri gözlemlenmiştir. Dikiş dersleri en temelden zincir çekmeyi öğrenmekle başlamıştır. Tığ ve şişle ile atkı, şapka gibi temel eşyalar örüldükten sonra makineye geçilmiştir. Bu süreçte katılımcıların iyi ilerlediklerini hissettikleri zamanlar da ve demoralize oldukları zamanlar da olmuştur. Suriyeli katılımcıların ne üretmek istediği konusunda kararsız olduğu, başladığı işten memnun olmayıp bozup başka bir işe başlaması, evdeki iş yükleri sebebi ile eğitmenin verdiği ödevleri yapamaması, dil bariyeri, zaman zaman isteksiz olmaları, kendilerine güven sorunun olması dikiş dersi içerisinde olan olumsuz gözlemlerdir. Bu bağlamda, dikiş derslerinde giderek ilerleme kaydedildiği diğer yandan da motivasyonun düştüğü zamanların olduğu söylenebilir. Eğitim boyunca üretilen ürünlerin proje sonunda sergilenme fikri katılımcıları heyecanlandırmış ve şevklendirmiştir.

İkinci olarak sağlık eğitimleri verilmiştir. Katılımcılar sağlık dersi eğitmenini çok sevmelerine karşın eğitim içeriğine adapte olmakta zorluk yaşamışlardır.

Diğer ders olan Türkçe dersinde 'İstanbul Yabancılar İçin Türkçe *Ders Kitabı A1'* kitabı kullanılmıştır. Tüm katılımcılara dağıtılmıştır ve her hafta bu kitaptan ödevleri olmuştur. İlk hafta katılımcıların seviyeleri saptanmıştır ve ikinci hafta ders içeriğinde "merhaba, günaydın, nasılsın, iyiyim nerelisin" gibi temel Türkçe kelimeler işlenmiştir. Her hafta bir önceki haftanın tekrarı yapılarak konular pekiştirilmiştir. Her öğrencinin öğrenme seviyesi farklı olduğundan birebir olarak söylenmesi istenmiş böylelikle öğrenme güçlü hâle getirilmiştir. Birinci ünite içerisinde yer alan "Tanışma, alfabe, nerede? ne zaman?, ne söylüyoruz?" tamamıyla işlenmiş ve bunlarla ilgili ödevler verilmiştir. Ödevler zamanında kontrol edilerek eksiklikler saptanmıştır. Birinci ünite ile ilgili eksikliğin kalmadığı görüldüğünde ikinci üniteye geçilmiştir. İkinci ünitede yer alan "Nerede?, sayılar, adres, neredesin?, isim cümleleri" tamamıyla işlenmiştir. İkinci ünite birinci üniteye kıyasla daha uzun ve zor olduğundan daha fazla zaman almıştır. Ünitenin pekiş-

mesi adına bolca egzersiz yapılmış ve üzerinde çokça durulmuştur. Öğrencilerin her birinden kendi adreslerini öğrenmeleri, ezbere söylemeleri ve yazacak durumda olmaları istenmiştir. Bunun devamında telefon numaraları için de aynı şey yapılmıştır. İsim cümleleri için çokça ödev verilmiş sınıfta tahta üzerinde defalarca etkinlikler yapılmıştır. Dil bilgisinin çok fazla önem taşımasından ötürü üzerinde uzun süre durulmuştur. Zıt anlamlı kelimeler için konuşma etkinliği düzenlenmiştir. Her bir öğrenci arkadaşı için zıt anlam içeren cümleler kurarak hem samimiyet kurulması hem de konunun pekiştirilmesi hedeflenmiştir.

Dördüncü ünitede "gündelik hayat" üzerinde durulmuştur. Herkes sınıfta bir gününü anlatmış ve yazmıştır. Bu ünite içerisinde yer alan "şimdiki zaman" konusu işlenmiştir. Bu konu üzerinde uzun zaman harcanılarak tahta üzerinde birebir etkinlikler yaptırılmıştır.

Genel olarak bakıldığında tüm sene içerisinde verilen derslerde "gündelik hayat" konusuna fazlaca önem verilerek kimi zaman müfredat dışına çıkılarak öğrencilerin hayatını kolaylaştırma adına günlük hayatta daha çok işlerine yarayacak şekilde bilgiler verilmiştir. Adres, telefon numarası, ahlak kuralları, etik gibi kavramlar üzerinde bolca zaman harcanmıştır.

Katılımcıların Türkçe dersine ilgisi olsa da istenilen ilerleme gözlemlenememiştir. Suriyeli katılımcıların, Türkçe seviyesi daha iyi olan Suriyeli katılımcılardan sık sık yardım aldığı, dertlerini bu şekilde anlatmaya çalıştığı, dolayısıyla konfor alanlarını terk etmediği söylenebilir. Bu durumun, sosyal uyumun zorlaşma nedenlerinden birini ihtiva ettiği düşünülmektedir. Diğer yandan bilmelerine rağmen bunu dile getirip pratik yapmaya çekinmeleri söz konusudur.

Türk katılımcıların projeye dahil olmasıyla birlikte ders içerisinde büyük farklılıklar gözlemlenmemiştir. Birbirlerine nasıl davranmaları gerektiği konusunda çekinceleri vardı. Bu anlamda çoğunlukla Türk katılımcıların ders esnasındaki sorularını birbirlerine yönelttiği ve kendi aralarında çözüme kavuşturdukları görülmüş, Suriyeli katılımcıların da kendi aralarında konuştukları görülmüştür. Zaman ilerledikçe bu gruplaşma tam olarak yıkılamasa da büyük oranda gerilemiştir. Örneğin yemek kültüründen, birbirlerini merak ettikleri için hayatlarından konuşmaya başlamışlardır. Projenin sonuna gelindiğinde ve sürece bakıldığında uyum sağlayan, uyum sağlamaya çalışan, daha yavaş uyum sağlayan katılımcılar olsa da herkesin bir isteğinin olduğu net bir şekilde saptanmıştır. Dilin bir bariyer olarak karşımıza çıktığı ancak Türkçeyi öğrenmek isteyenlerin çok daha kolay uyum sürecine dahil olduklarından, dikiş yapmak için bilgilerinin olduğundan bahsetmek ve emeklerini görmek mümkündür.

SONUÇ

Sonuç

Dünya genelinde mülteci sayısı her geçen yıl artmaktadır. Mülteci sayısındaki bu artış, geçici koruma altında oldukları ülkelerin ekonomik, kültürel ve toplumsal yapısında bazı değişikliklere ve baskılara yol açabilmektedir. Bu baskıların en az düzeyde hissedilebilir olması için mültecilerin, entegrasyonuna yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Mültecilerin, yerleştikleri ülkenin kültürüyle menşe ülke kültürünün kaynaştırılması entegrasyonun göçmen özelinde sağlandığı anlamına gelmektedir.

Dezavantajlı gruplar arasında yer alan kadınlar, göçmenlikle birlikte çoklu dezavantajlı olmaktadırlar. Bu bakımdan göçmen kadınlar ile ilgili yaşamlarına katkı sağlayacak destek ve ayrıcalıklar tanınması gerekmektedir.

Kadınların Kültürel Entegrasyonu Projesiyle, göçmen kadınların Türkiye'deki yaşamış oldukları zorluklara çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Bu zorluklar, dil problemleri, işsizlik ve sosyal çevrelerinin olmamasıdır. Bu kapsamda, Suriyeli katılımcılara bilgi, beceri ve dil eğitimleri verilerek bu problemlerin çözümü amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda, proje eğitimlerine katılan Suriyeli ve Türk katılımcı gruplarının tamamının projeyi memnun olarak tamamladığı görülmüştür. Her iki katılımcı grubu da oluşan sosyal çevreden ve aldıkları eğitimlerden mutlu olduklarını ifade etmektedirler.

Suriyeli kadınların entegrasyonda en zorlandıkları konu dil eğitimidir. Uzun yıllar Türkiye'de olmalarına karşın Türkçeyi başlangıç seviyesinde dahi kullanamamaları günlük yaşamlarını olumsuz etkilemiştir. Bu olumsuzluk kadınların evlerinden çıkmamalarına, çocuklarının ev ödevlerine yardımcı olamamalarına ve en nihayetinde sosyalleşemeyerek entegre olamamalarına neden olmaktadır. Proje kapsamında verilen dil eğitimlerini, Suriyeli katılımcıların tümü kazanım olarak görmektedir. Bununla birlikte, eğitim süresinin kısa olması katılımcıların başlangıç seviyesinde kalmalarına neden olmuştur. Suriyeli katılımcıların beklentileri, eğitimlerin devam etmesi yönündedir.

Suriyeli kadınların meslek kazanımları ve beceri gelişimleri projenin hedeflerinden bir diğeridir. Bu kapsamda verilen dikiş eğitimi, Suriyeli ve Türk katılımcılarının tamamını memnun ettiği araştırma sonucunda görülmektedir. Bununla birlikte, Suriyeli kadınların çalışma tecrübelerinin olmaması bu kazanımları meslek olarak yapmalarını engeller düzeydedir. Sınırlı sayıda katılımcı dikiş eğitimini meslek olarak yapmayı düşündüğü ifade etmektedir.

Suriyeli ve Türk katılımcıların birlikte aynı dersliklerde eğitim almaları entegrasyon için oldukça etkin bir metot olduğu düşünülmektedir. Buna karşın, Suriyeli katılımcıların dil problemi yaşamalarından dolayı Türk katılımcılarla iletişimlerinin sınırlı düzeyde olduğu ancak bu zorluğa rağmen beden diliyle iletişimin devam ettiği araştırma sonucunda görülmektedir.

Çalışma sonucunda, Türk katılımcıların Suriyeli göçmenlerle aynı ortam bulunmaları göçmenliğe karşı önyargılarının kırılmasına neden olurken, Suriyeli göçmen kadınların entegre olmalarına önemli katkı sağladığı görülmüştür.

ÖNERİLER

Öneriler

Suriyeli kadınların entegrasyonu için öncelikli alan Türkçe eğitimidir. Araştırma sonucunda, Türkçe öğrenen Suriyeli katılımcıların çevreleriyle kurdukları iletişim sayesinde özgüven kazandıkları ve korkularını yendikleri görülmüştür. Bu bağlamda, entegrasyon projelerinde Türkçe eğitimi özel ve öncelikli alan olmalıdır. Proje kapsamında verilen Türkçe eğitimleri temel seviye Türkçe öğrenmelerine yardımcı olsa da Türkçe eğitimleri, gerçekleştirilecek bir başka eğitim programıyla devam ettirilmelidir. Gerçekleştirilecek eğitimler, devlet destekli olduğunda ve zorunlu tutulduğunda bu eğitimlere katılımları daha sürdürülebilir olacaktır. Kısa programlardansa uzun programlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Türk ve Suriyeli katılımcıların tüm eğitimleri aynı anda başlamıştır. Dil problemi yaşayan Suriyeli katılımcılar Türkçe eğitiminde başlangıç seviyesinde olmalarından dolayı Türk katılımcılarla iletişim kuramamışlardır. Bu doğrultuda yapılacak entegrasyon çalışmalarında, önce dil eğitimiyle başlanması sonrasında Türk katılımcılarla bir araya getirilmesi önerilmektedir.

Suriyelilerle aynı eğitim/proje vb. etkinliklerde bulunmak, Türkiye'de önyargısı olan kişilerin bu yargılarını kırmakta ve empati yapmalarına yardımcı olmaktadır. Bu kapsamda, yerli vatandaşlarla Suriyeli mültecileri ortak paydada bir araya getirecek kültürel etkinlikler yapılmalıdır.

Suriyeli kadınlardan mesleki yeterliliği bulunan kişi sayısı yüksek bir oranda değildir. Bu kapsamda, Suriyeli kadınlara yönelik sertifikalı mesleki eğitim kursları verilmelidir.

Suriyeli kadınlar vakitlerinin büyük kısmını hane içerisinde geçirmektedir. Bununla birlikte, hane dışarısında sosyalleşebilecekleri ortamlara ihtiyaç duymaktadırlar. Sosyalleşmenin entegrasyona katkı sağlayabileceği göz önünde tutularak, kadınların rahatça bir araya gelebileceği faaliyetler teşvik edilmelidir.

Suriyeli kadınların bir kısmı görme, eklem gibi sağlık sorunları yaşamaktadır. Proje kapsamında verilen mesleki eğitimlerden istifade etmiş olsalar da sağlık problemlerinden dolayı ileride meslek olarak devam ettirme niyetleri bulunmamaktadır. Ancak süreç içerisinde görülmüştür ki, kadınlar mesleki yeterlik kazandıklarında önce hane halkına sonra çevrelerine bu mesleki kazanımlarını göstermişler ve ufak da olsa maddi kazanım elde etmişlerdir.

Türk kadınları, genellikle göçmenlerle ilgili konuları yayın organlarından takip etmektedir. Bu sebeple bilgi kirliliğinin hâkim olduğu bir ortamda kişiler ister istemez ütopik denebilecek bilgileri gerçek sanabilmektedir. Türk ve Suriyeli katılımcıların bir araya getirildiği benzer projelerde, Türk katılımcılara; Suriyeli katılımcıların kültürel özellikleri hakkında temel seviyede bir bilgilendirme yapılmalı, Suriyeli katılımcılara ise Türk katılımcıların kültürel özellikleri hakkında temel seviyede bilgilendirme yapılmalıdır. Ayrıca, özellikle belediyelerde farklı kültürlere ait kadınlara yönelik çalışmaların artırılması, birbirlerini yakından tanımaları sağlanmalıdır. Böylece önyargıları kırılarak, entegrasyon süreci desteklenecek ve birçok sorunun oluşmasına engel olunacaktır. Beklenenin de aksine, Suriyeli ve Türk katılımcı grupları Suriyeli mültecilerin entegrasyonunda bu ve benzeri projelerin faydalı olduğunu ve sürdürülebilir olması gerektiğini düşünmektedirler. Bu doğrultuda, Suriyeli kadınlar ile Türk kadınları bir araya getiren uyum ve iş birliği projelerinin desteklenerek devam ettirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Kaynakça

Akıncı, B., Nergiz, A., Gedik, e. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul, Göç Araştırmaları Dergisi, 2015, s. 58-83

Bakkaloğlu, A. (2021). Uluslararası Göç Yönetim ve Entegrasyonu, Türkiye Örneklemesi. *The Journal of International Scientific Researches*, 204-217.

Buket Akıncı, A. N. (2015). Uym Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 55-83.

Canbey, V. (2018). Göç Ve Uyum Politikaları. *GSI JOURNALS SERIE B: ADVANCEMENTS IN BUSINESS AND ECONOMICS* , 1-18.

Ertürk, S. G.-D. (2017). Zorunlu Göç Bağlamında Iraklı Ezidiler ve Uyum Süreci. *Mukaddime* , 197-214.

Güler, H. (2020, 10 25). Göç ve Entegrasyon: Türkiye'de "Uyum" Ama Nasıl? *Kafaks Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi*.

Kakaşım, H. D.-C. (2018). Almanya'daki Türklerin Göç ve Entegrasyon Süreci: Birinci ve Üçüncü Kuşak Karşılaştırması. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi/Journal of Social Policy Conferences*, 123-152.

Karasu, M. A. (2017). Göç ve Uyum Sorunu. A. Yatkın içinde, *Uluslarası Göç ve Mülteci Sorununun Kamu Yönetimindeki Rolü.* Elazığ: Fırat Üniversitesi.

T.C. İçişleri Bakanlığı (2022). Geçici Koruma. https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638

Tokol, A. (2018) Sosyal Politika (Ed. Şişman, Y. ve Oral, A.İ.). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3317.

UNHCR (2021). Global Trends Forced Displacement in 2021, https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021. (10.06.2022).

UNHRC (2022). Suriyeli Mülteciler. https://data.unhcr.org/en/situations/syria

Uzun, M. (2021). Uluslararası Göç, Göç Kuramları: Fransa'daki Türk Göçmen Kadınların Egemen Kültürle Bütünleşme Problemi. Bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi, 1 (2) , 433-450.

Zavalsız, Ş. (2020). Evli ve Çalışan Kadınların Yaşamlarındaki Bereket Algısı: Bir Kamu Politikası İncelemesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul.

EKLER

Ek 1. Mülakat Soru Formu

SURİYELİ KATILIMCI	1. Türkiye'ye geldiğinizde hangi duygular içindeydiniz? 2. Uyum sağlama çabanız oldu mu? Neler yaşadınız? 3. İnsanlarla iletişim kurma açısından ne durumdaydınız? (Komşuluk, alışveriş, resmi işlemler vb.) 4. Aldığınız eğitimlerin çevrenizdeki insanlarla iletişiminizi güçlendirdiğini düşünüyor musunuz? 5. Eğitimlerin size beceri ve farkındalık kazandırdığını düşünüyor musunuz? 6. Aldığınız eğitimleri meslek olarak devam ettirme düşünceniz var mı? 7. Bu eğitimlerin Türkçe öğrenmenize katkısı oldu mu? 8. Türk ve Suriyeli katılımcıların kendi aralarında kümeleşmeleri oluyor mu? 9. Aldığınız eğitimler Türkiye'ye uyum sağlamanıza katkı sağladı mı? 10. Eğitimlerden sonra hayatınızda ne değişti? Neler hissediyorsunuz? 11. Aldığınız uyum eğitimlerini çevrenizdeki Suriyeli bireylere tavsiye eder misiniz?
TÜRK KATILIMCI	1. Eğitim öncesinde Suriyeli göçmenlerle birlikte yaşama konusunda önyargınız var mıydı? 2. Birlikte eğitim almak ne hissettiriyor size? 3. Türk ve Suriyeli katılımcıların kendi aralarında kümeleşmeleri oluyor mu? 4. Eğitimler göçmenlerin Türkçe öğrenmelerine katkı sağlıyor mu? 5. Göçmenlerin Türkiye'ye uyum sağlama isteğinde olduklarını düşünüyor musunuz? 6. Türkiye'deki Suriyeli göçmenler uyum sağlamakta zorlanıyorlar mı? 7. Birlikte aynı ortamda bulunmak göçmenlere bakışınızı değiştirdi mi?

Ek 2. Anket Soru Formu

	Mutluluk Ölçeği	Tamamen katılıyorum	Orta düzeyde katılıyorum	Biraz katılıyorum	Hiç katılmıyorum
	Zamanın değerini bilir ve etkili kullanırım.				
	Hayatı planlayarak yaşarım.				
	Güçlü ve zayıf yönlerimin farkındayım.				
	Hayatımı dolu ve anlamlı yaşayabilmek için amaçlar belirlemenin öneminin farkındayım.				
	Hayatımı dolu ve anlamlı yaşayabilmek için amaçlarımı belirlerim.				
	Genel olarak karşılaştığım sorunları çözebilirim.				
	Mutlu ve acı tüm yönlerine rağmen yaşamayı seviyorum.				
	Yaşamda karşılaşabileceğim her türlü sorun ve zorluğa rağmen genel olarak umut düzeyim yüksektir.				
	Yaşamda daha uzun vadede farklı ihtiyaçlarımın dengeli bir biçimde karşılanması için bazı isteklerimi kısa bir süre için ertelerim.				

	Evli Kadınlar ve Erkekler İçin Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	Kişisel problemlerimi çözemiyorum (-)					
	Şüpheci ve çatışmacıyım(-)					
	Kendime kızıyorum(-)					
	Eş olarak sorumluluklarımdan bunalıyorum(-)					
	Aile ile ilgili konuları sürdürmede yardımsız hissediyorum (-)					
	Suçluluk hissediyorum(-)					
	Anne/baba olarak sorumluluklarımdan bunalıyorum(-)					

	Ailemin geleceği ile ilgili belirsizlikler olduğunu düşünü-yorum(-)					
	Eşime ve çocuklarıma kızıyorum(-)					
	Diğer aile üyelerinden ve komşulardan yardım/destek alma-ya ihtiyaç duyuyorum (-)					
	Aile yaşamı ile ilgili hayal kırıklıkları yaşıyorum(-)					
	Ailemin yaşam koşullarından utanıyorum(-)					
	Çocukların bakımı için yeterli zaman ayırıyorum(+)					
	Eşim anlayışlı ve ilgili değildir(-)					
	Evle ilgili günlük işler nedeniyle evliliğimde sorunlar yaşıyo-rum (-)					
	Kişisel görünüşümden utanıyorum(-)					
	Çocuk bakımı sorumlulukları nedeniyle akrabalarımı ziyaret edemiyorum(-)					
	Evle ilgili işlerden bunalıyorum(-)					
	Ekonomik, Aile ve Bireysel Koşullardan Duyulan Mem-nuniyet					
	Yeniden dünyaya gelseydim yine aynı kişi ile evlenirdim (Orijinal ölçekte yoktu, eklendi) (+)					
	Diğer aile bireyleri ve akrabalar (geniş aile) ile ilişkilerim-den memnuniyet duyuyorum(+)					
	Çocuklarım ile ilişkilerimden memnuniyet duyuyorum					
	Akrabalar ve komşular ile ilişkilerimden memnuniyet duyu-yorum(+)					
	Cinsel yaşamımdan memnuniyet duyuyorum(+)					
	Çocuklarımın sayısını ve aralığını yönetebilmekten memnu-niyet duyuyorum(+)					
	Ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabiliyorum (+)					
	Aile gelirimden memnuniyet duyuyorum(+)					
	Nadiren hasta, genellikle sağlıklı hissediyorum(+)					
	Bir bütün olarak yaşamımdan memnuniyet duyuyo-rum(+)					
	Sağlığımdan memnuniyet duyuyorum(+)					
	Aile yönetiminden memnuniyet duyuyorum(+)					
	Dini yaşamımdan memnuniyet duyuyorum (+)					
	Ev Dışındaki Aktiviteleri Sürdürebilme					
	Çocuklarımı iyi yetiştirmede zorlanıyorum(-)					
	Ek gelir kazanmak için fırsatlara sahibim(+)					
	Toplumsal katılım için yeterli zamana sahibim (+)					

	Yaşam Doyumu Ölçeği	Hiç katılmıyorum (1)	Çok az katılıyorum (2)	Orta düzeyde katılıyorum (3)	Büyük oranda katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum (5)
1.	İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.					
2.	Yaşam koşullarım mükemmeldir.					
3.	Yaşamımdan memnunum.					
4.	Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.					
5.	Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim					

	Yetişkin Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	Beni hiç tanımlamıyor	Çok az tanımlıyor	Biraz tanımlıyor	Oldukça tanımlıyor	Beni tamamen tanımlıyor
1.	Çevremdeki insanlar ile işbirliği içerisindeyimdir.	1	2	3	4	5
2.	Nitelik veya becerilere sahip olmak ve onları geliştirmek benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
3.	Farklı sosyal ortamlarda nasıl davranacağımı bilirim (örneğin, iş, ev veya diğer sosyal ortamlar).	1	2	3	4	5
4.	Ailem hayatım boyunca genellikle beni desteklemiştir.	1	2	3	4	5
5.	Ailem benim hakkımda birçok şeyi bilir (örneğin, arkadaşlarımın kim olduğunu, nelerden hoşlandığımı) .	1	2	3	4	5
6.	Başladığım faaliyetleri bitirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
7.	Dini inançlar benim için bir güç kaynağıdır.	1	2	3	4	5

8.	Sahip olduğum etnik yapıdan gurur duyuyorum.	1	2	3	4	5
9.	Nasıl hissettiğimi konusunda ailem/eşim ile konuşurum (örneğin üzgün veya endişeli olduğumda).	1	2	3	4	5
10.	Bir şeyler istediğim şekilde gitmediğinde, diğer insanlara ve kendime zarar vermeden bu durumu çözebilirim (örneğin, şiddete başvurmadan veya madde kullanmadan)	1	2	3	4	5
11.	Arkadaşlarım tarafından desteklendiğimi düşünüyorum/hissediyorum.	1	2	3	4	5
12.	Kendimi yaşadığım topluma ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
13.	Ailem zor zamanlarımda yanımdadır (örneğin hasta olduğumda veya başım sıkıştığında).	1	2	3	4	5
14.	Arkadaşlarım zor zamanlarımda yanımdadır.	1	2	3	4	5
15.	Çevremde yetişkin olduğumu ve sorumluluk alabileceğimi diğer insanlara gösterebileceğim fırsatlara sahibim.	1	2	3	4	5
16.	Güçlü yönlerimin farkındayım.	1	2	3	4	5
17.	Dini aktivitelere katılırım (ibadethaneye –camiye- gitmek gibi).	1	2	3	4	5
18.	Ailemle olduğumda kendimi güvende hissediyorum.	1	2	3	4	5
19.	Hayatımda gelecekte kullanacağım yeteneklerimi geliştireceğim fırsatlara sahibim (mesleki beceriler gibi)	1	2	3	4	5
20.	Yaşadığım toplumun kültürünü ve geleneklerini seviyorum.	1	2	3	4	5
21.	Bu ülkenin vatandaşı olduğum için gurur duyuyorum.	1	2	3	4	5

ULUSLARARASI GÖÇ ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMALARI DERNEĞİ
EPIC MIGRATIONS